

**
*0: EK
*1: 2007-2008
*2: 19
*3: WordXP
*4: 19de vergadering
*5: Dinsdag 5 februari 2008
*6: 13.30 uur
**

Voorzitter: Timmerman-Buck

Tegenwoordig zijn 71 leden, te weten:

Asscher, Bemelmans-Videc, Van den Berg, Van Bijsterveld, De Boer, Böhler, Broekers-Knol, Doek, Dölle, Van Driel, Dupuis, Duthler, Eigeman, Elzinga, Engels, Essers, Franken, Goyert, De Graaf, Hendrikx, Hermans, Hillen, Ten Hoeve, Hofstra, Holdijk, Ten Horn, Huijbregts-Schiedon, Janse de Jonge, Van Kappen, Klein Breteler, Kneppers-Heijnert, Koffeman, Kox, Kuiper, Lagerwerf-Vergunst, Laurier, Leijnse, Leunissen, Van der Linden, Linthorst, Meindertsma, Meulenbelt, Meurs, Noten, Peters, Puffers, Quik-Schuijt, Rehwinkel, Reuten, Rosenthal, Russell, Schaap, Schouw, Schuurman, Slager, Slagter-Roukema, Smaling, Strik, Swenker, Sylvester, Tan, Terpstra, Timmerman-Buck, Vedder-Wubben, Vliegenthart, De Vries, De Vries-Leggedoor, Werner, Westerveld, Willems en Yildirim,

en mevrouw Van der Hoeven, minister van Economische Zaken,

alsmede de Tweede Kamerleden Van de Camp, Griffith en Van der Staij.

**

*N

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Thissen, wegens bezigheden elders;

Van de Beeten, wegens ziekte;

Huijbregts-Schiedon, wegens verplichtingen verband houdend met de hoofdfunctie.

**

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

**

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het einde van deze editie.)

*B

!Gemeentefonds!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de begrotingsstaat van het gemeentefonds voor het jaar 2007 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (31290-B).

Dit wetsvoorstel wordt zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: Dan is aan de orde de brief van het lid Kox van 4 februari 2008 houdende het verzoek tot interpellatie van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over het al dan niet in strijd met de Grondwet handelen door politieke partijen, als zij hun leden van Provinciale Staten oproepen om bij verkiezingen voor de Eerste Kamer de door de partijen vastgestelde lijstvolgorde te respecteren.

Ik constateer dat de heer Kox een toelichting wil geven.

**

De heer **Kox** (SP): Voorzitter. Het aantal interpellatieverzoeken in deze Kamer is niet zo groot dat ik mij precies herinner hoe de procedure was, maar het lijkt mij gepast om kort toe te lichten waarom ik dit verzoek aan de Kamer voorleg. Er is al omschreven wat het onderwerp is waarover ik met de minister van BZK van gedachten zou willen wisselen, namelijk haar mening over het al dan niet zich verdragen met de Grondwet als partijen hun leden van provinciale staten oproepen om een door hun partij vastgestelde lijstvolgorde bij de verkiezingen van de Eerste Kamer te respecteren. Bij de afgelopen verkiezingen voor de Eerste Kamer riepen CDA, PvdA, VVD, SP en GroenLinks, ieder op hun eigen manier, hun vertegenwoordigers in provinciale staten op om de door de partijen vastgestelde lijstvolgorde te respecteren. Indien de minister van BZK en met haar de regering van mening

is dat zulks in strijd is met de Grondwet -- wij hebben dat terug kunnen lezen in een aantal berichten in de media, gebaseerd op een brief van de minister aan een Statenlid ergens in het land -- zou er sprake zijn van een ernstig verschil van mening tussen de regering en een aantal in de Eerste en Tweede Kamer vertegenwoordigde politieke partijen over de interpretatie van de Grondwet. Het lijkt de fractie van de SP daarom zaak, snel duidelijkheid over deze zaak te krijgen. Een interpellatie is daartoe het meest gepaste middel. Ik hoop dat de Kamer dit verzoek wil honoreren.

De **voorzitter**: Ik stel voor, het verzoek van de heer Kox toe te staan en de interpellatie te houden op dinsdag 26 februari 2008, bij de aanvang van de vergadering.

**

Daartoe wordt besloten.

De **voorzitter**: Nu zou aan de orde zijn de hoofdelijke stemming over wetsvoorstel Wijziging van de Wet op de kansspelen houdende tijdelijke bepalingen met betrekking tot kansspelen via internet (30362). Echter, bij brief van 4 februari 2008 (Kamerstuk EK 30362, H) heeft de minister van Justitie verzocht, deze stemming uit te stellen in verband met recente ontwikkelingen inzake de handhaving van het verbod op het aanbieden van kansspelen op het internet. Gehoord het College van Senioren stel ik voor, aan het verzoek van de minister te voldoen.

**

Daartoe wordt besloten.

*B

!Regels over de parlementaire enquête!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het voorstel van wet van de leden Van de Camp, Depla, Griffith en Van der Staaij houdende regels over de parlementaire enquête (Wet op de parlementaire enquête 200.) (30415),
en van:

- de motie-Dölle over doelen, onderwerpen en bevoegdheden in het enquêterecht (30415, letter H);
- de gewijzigde motie-Rehwinkel over een nadere regeling van het verschoningsrecht op non-incriminatie alsmede van de binnentredingsbevoegdheid (30415, letter J).

(Zie vergadering van 29 januari 2008.)

De **voorzitter**: Ik heet de initiatiefnemers en de minister wederom van harte welkom in dit huis.

**

De beraadslaging wordt heropend.

*N

De heer **Schaap** (VVD): Voorzitter. Graag wil ik in derde termijn enkele opmerkingen maken over beide ingediende moties. Dit kan ook als een stemverklaring worden beschouwd, mocht de VVD-fractie in dit slotdebat niet meer van opvatting veranderen.

Over de motie-Dölle had ik al gesteld dat deze op basis van vage criteria op voorhand de onderwerpen wil limiteren die zich lenen voor een parlementaire enquête. Bij wijze van stemverklaring herhaal ik nog eens dat de criteria zo algemeen zijn gesteld dat onduidelijk is, over welke onderwerpen het nu eigenlijk gaat. Ook bij duidelijker criteria is er in de praktijk altijd wel een redenering mogelijk die een onderwerp relevant maakt in wetgevende of politieke zin. De VVD-fractie heeft geen behoefte aan dit soort stuurloze vaagheden. De besluitvorming over de relevantie van een onderwerp kan in voorkomende gevallen worden overgelaten aan de wijsheid van het parlement op dat moment. Wij hoeven onszelf daarbij niet nu al voor de voeten te lopen, en wij zullen dus tegen deze motie stemmen.

De heer **Dölle** (CDA): Uw reactie is opmerkelijk, want u vindt de criteria, die overigens die van de Raad van State zijn, vaag en vervolgens zegt u dat het eigenlijk niet uitmaakt, want je kunt altijd wel een verhaal vinden waardoor een onderwerp onder het enquêterecht kan worden gebracht. Ik neem aan dat u het laatste zo niet bedoelt, want wij gaan wel uit van een redelijke wetgever en van een redelijke interpretatie. Waar de regering bevoegd is, bestaat ministeriële verantwoordelijkheid en daarover kan een enquête gaan. Desondanks is het jammer dat u de opmerkelijke opvatting uit -- ik heb uiteraard ook de weblog van uw fractievoorzitter gelezen -- dat de Kamer zelf in alle omstandigheden uitmaakt, waarover een enquête gaat.

De heer **Schaap** (VVD): Akkoord.

Op de gewijzigde motie-Rehwinkel wil ik wat uitgebreider ingaan. Ik doe dat niet

omdat ik de motie zo boeiend vind dat deze een uitgebreide behandeling verdient, integendeel, dit soort moties is zo zwak dat je ze liever onbesproken laat. Ik heb commentaar op inhoudelijke aspecten en vooral op de vorm, waarbij ik begin met de inhoudelijke aspecten. Wat de bevoegdheid tot binnentreden door een enquêtecommissie betreft, is de voorliggende wet erg zorgvuldig. De wet spreekt van "vrijwilligheid", dus instemming door betrokkenen, en van een afgebakend doel van het binnentreden, namelijk het ondersteunen van de waarheidsvinding. Gedurende de behandeling van deze wet zijn deze voorwaarden nadrukkelijk herhaald. Het is mij volstrekt onduidelijk, wat de nadere regeling hieraan kan toevoegen. Dit onderdeel van de gewijzigde motie lijkt mij dan ook overbodig.

Kwalijker is het eerste deel van de gewijzigde motie: het regelen van zwijgrecht, dat wil zeggen het opnemen van een verschoningsrecht tot non-incriminatie. Zwijgrecht van verhoorden berooft een enquêtecommissie van haar belangrijkste instrument van waarheidsvinding. Ik heb de heer Rehwinkel een analogie horen formuleren met het zwijgrecht in strafprocessen. Zo'n analogie gaat geheel mank. In een strafproces gaat het om schuld en bewijsvoering, waaraan een verdachte zelf niet hoeft mee te werken. Ten behoeve van de bewijsvoering staan de justitiële autoriteiten vele wegen open om de feitelijke stand van zaken boven water te krijgen. Het verhoor vormt daarvan slechts een onderdeel. In een enquête gaat het niet om schuld en bewijsvoering, maar om waarheidsvinding omwille van het ontrafelen van complexe vraagstukken, zo complex dat de getuigenissen van verhoorden daarvoor een onmisbaar element vormen. Onthullingen leiden niet tot beschuldigingen. De verhoorden worden daarvan op onderhavige punten gevrijwaard. Uiteraard bieden onthullingen voor verschillende autoriteiten, zoals OM, NMa of FIOD, een grond voor actie. De wet en de Kamerbehandelingen hebben voldoende duidelijk gemaakt dat enquêtecommissie en parlement om deze reden uiterst zorgvuldig moeten omgaan met het verhoor en met de consequenties van de waarheidsvinding. Verder biedt de wet voor pijnlijke gevallen voldoende wegen voor een discrete behandeling van de verhoorden. Het invoeren van zwijgrecht kan maar al te gemakkelijk tot ingewikkelde procedures leiden als een verhoorde zich daarop meent te kunnen beroepen. Dit maakt een enquête hinderlijk gecompliceerd. Erger nog zijn gevallen waarin

verhoorden rechtmatig gebruik zullen kunnen maken van het zwijgrecht. Dit doet zich met name voor als misstanden aan de orde zijn, en het verhoor nodig is om hierover duidelijkheid te krijgen. Juist in dergelijke gevallen maakt het zwijgrecht de enquêtecommissie machteloos. Ik verwijs in dezen nogmaals naar de bouwenquête. Hadden verhoorden zich toen rechtmatig kunnen beroepen op zwijgrecht, dan was de enquête waarschijnlijk grotendeels mislukt, en hadden de misstanden in de bouwsector kunnen voortduren. Dit geeft de gewijzigde motie-Rehwinkel een gevaarlijk karakter. Zij ontkracht het wettelijk instrumentarium van een enquête en ondermijnt dus de Enquêtewet.

Van de vorm begrijp ik niets. De gewijzigde motie geeft op vage wijze iets in overweging. Aan wie is de motie echter gericht? Aan de indieners van de wet? Aan de initiatiefnemers? Heeft de gewijzigde motie het karakter van een novelle? Dan moet het wetsvoorstel terug naar de Tweede Kamer. Als het gaat om het klaarblijkelijk later toegevoegde "of anderszins", dan moet er nog een wetsvoorstel over de Enquêtewet heen worden gelegd. De motie is niet duidelijk geadresseerd en stuurt niet. De initiatiefnemers hebben de aanneming van de motie ontraden. Ik zou graag van hen vernemen wat de consequentie is, mocht de motie worden aangenomen. Gaan zij deze dan alsnog uitvoeren en hoe dan?

Wij hebben in dit huis tot taak de kwaliteit van de wetgeving te bewaken. Het lijkt mij dat dit niet alleen voor wetsvoorstellen geldt, maar ook voor alle daarop gerichte uitspraken. Vaagheden en verwarrende kunstgrepen zijn uit den boze. De wetgeving moet zo helder en eenduidig zijn dat de toepassing ondubbelzinnig is en interpretatiekwesties zo veel mogelijk achterwege kunnen blijven. De motie-Rehwinkel voldoet daaraan niet en past niet in de kritische geest waarmee deze Kamer zou moeten werken. Ik doe daarom een beroep op de heer Rehwinkel om deze motie terug te nemen. Zo niet, dan zal de VVD-fractie daartegen stemmen.

De heer **Rehwinkel** (PvdA): Mevrouw de voorzitter. De heer Schaap zegt dat hij de motie niet zo boeiend vindt dat deze uitgebreide behandeling verdient. Ik dank hem desondanks voor die uitgebreide behandeling. Hetzelfde zal wel gelden voor het wetsvoorstel. De heer Schaap heeft in het geheel niet deelgenomen aan de schriftelijke behandeling, waarbij nogal wat van de

argumentatie is gewisseld. Hij heeft geen bijdrage aan het voorlopig verslag of aan het nader voorlopig verslag geleverd. Heeft hij wel kennisgenomen van het advies van de Raad van State?

De heer **Schaap** (VVD): Uiteraard.

De heer **Rehwinkel** (PvdA): Hij zegt dat er sprake moet zijn van heldere en eenduidige regelgeving. Ik weet niet of hem is opgevallen dat daar volgens de Raad van State geen sprake van is. De Raad van State noemt de rechterlijke toetsing van gewichtige redenen bij het verschoningsrecht een vaag criterium dat onvoldoende rechtszekerheid biedt. Zou hij daarop willen reageren?

De heer **Schaap** (VVD): Toen ik mijn inbreng gaf in de schriftelijke rondes, heb ik gezegd dat ik het wetsvoorstel zo zorgvuldig en goed opgebouwd vind dat ik op de wetstekst geen commentaar had. Daarom heb ik geen inbreng gegeven bij de schriftelijke behandeling. Ik ben wel uitgebreid op het wetsvoorstel ingegaan en vooral op de wijze waarop het parlement hiermee zou moeten omgaan. Mijn betoog had meer te maken met de geest van de wet en de cultuur die wordt opgebouwd voor het toepassen ervan.

De heer **Rehwinkel** (PvdA): U had de inbreng aan het nader voorlopig verslag bij de schriftelijke gedachtewisseling kunnen gebruiken om met ons van gedachten te wisselen. U zei vorige week dat dit niet is gebeurd. U sprak over een motie van de coalitie, maar u hebt misschien ook een gelegenheid laten liggen.

De heer **Schaap** (VVD): De wetstekst is zeer zorgvuldig geconcipieerd. Het lijkt mij dat een schriftelijke ronde gericht moet zijn op een zorgvuldige behandeling van een wetsvoorstel en het alvast op voorhand wegwerken van allerlei zaken die niet in allerlaatste termijn aan de orde moeten komen. Voor de rest was de vraag wat wij doen met dit wetsvoorstel. Dat had niet zozeer te maken met de tekst. Het klopt dat in het wetsvoorstel punten voorkomen die wetstechnisch niet kunnen worden dichtgetimmerd. De Raad van State heeft daarop ook gewezen. Voor het overige vind ik dat de initiatiefnemers heel zorgvuldig zijn omgegaan met de adviezen van de Raad van State.

De heer **Rehwinkel** (PvdA): Dat vind ik niet en dat vindt de Raad van State ook niet. De Raad van State heeft aan de initiatiefnemers

gevraagd om het element gewichtige redenen, dat vaag werd gevonden, nader te omschrijven. De initiatiefnemers zijn daaraan niet tegemoet gekomen. Ik vraag u om daarop te reageren.

De heer **Schaap** (VVD): Ik heb volledig vrede met de manier waarop het in de wetstekst is opgenomen. In het wetsvoorstel wordt gevraagd om de wet zorgvuldig te gebruiken. In voorkomende gevallen zal daarop moeten worden ingespeeld. Je kunt een wet niet volledig dichttimmeren. Of anders gezegd, de perfecte wet bestaat niet, maar een werkbare wet wel, en dat is deze.

De heer **Rehwinkel** (PvdA): De meningen kunnen op z'n minst verschillen over de vraag of dit wetsvoorstel goed is geformuleerd en of het geen vaagheden bevat. Heeft de heer Schaap ook de gelegenheid gehad om kennis te nemen van het advies van de Raad van State over het binnentreden en van de opvattingen van het kabinet, die in dit verband wat minder op de voorgrond hoeven te treden dan het advies van de Raad van State?

De heer **Schaap** (VVD): Waar wilt u dan naar toe? Wilt u het debat zo'n beetje heropenen?

De heer **Rehwinkel** (PvdA): U hebt om een derde termijn gevraagd. Dan moet u er geen bezwaar tegen hebben om op deze manier van gedachten te wisselen. Ik zal mijn vraag concreter maken. Mijn vraag is of u kennis hebt genomen van het advies van de Raad van State om de bepaling over het binnentreden in het wetsvoorstel te laten vervallen. Wat is daarop uw reactie?

De heer **Schaap** (VVD): Ik hoef hier niet te reageren op de Raad van State. Ik heb kennisgenomen van wat in het wetsvoorstel staat over het binnentreden. Ik heb herhaald wat de doelstelling moet zijn en welke zorgvuldigheid in acht moet worden genomen. Daar heb ik vrede mee en dat vind ik voldoende. Hierover hoeven van mij geen nadere bepalingen te worden geformuleerd.

De heer **Rehwinkel** (PvdA): Ook hierover verschillen wij kennelijk van mening. Je kunt je meer gelegen laten liggen aan het advies dat de Raad van State heeft gegeven.

*N

De heer **Engels** (D66): Mevrouw de voorzitter. Mede namens de fractie van de

OSF begin ik met mijn waardering ervoor uit te spreken dat de collega-woordvoerders in de vorige vergadering een derde termijn hebben bewerkstelligd. Dat stelt mij namelijk in de gelegenheid om alsnog aan de afronding van het debat deel te nemen. Ik stel dit elegante gebaar zeer op prijs, al hoeft men er wat mij betreft geen gewoonte van te maken.

Dan de zaak zelf. Twee weken geleden heb ik namens de fractie van D66 gezegd dat wij konden instemmen met het initiatiefvoorstel. De aanpassing van de huidige wet scherpt de mogelijkheden aan om te komen tot een zo goed mogelijke vaststelling van de feiten en versterkt daarmee de controlerende functie van de Tweede Kamer. De voor getuigen en deskundigen opgenomen waarborgen zijn op een voor dat doel adequaat niveau geformuleerd, omdat een parlementair onderzoek niet op een lijn kan worden gesteld met een strafrechtelijk onderzoek.

Met dit oordeel heb ik tevens de richting van onze opvatting over beide moties aangegeven. De initiatiefnemers hebben de motie-Dölle als overbodig gekwalificeerd. Dat is een in politiek opzicht begrijpelijk, maar inhoudelijk buitengewoon merkwaardig oordeel. Er is nog steeds licht te bespeuren tussen de opvatting van de CDA-fractie en die van de initiatiefnemers. De initiatiefnemers mogen enigszins zijn teruggekomen op de in de schriftelijke voorbereiding vertolkte opvatting dat er geen grenzen aan het onafhankelijk enquêterecht zijn gesteld, met uitzondering van de constitutionele grenzen die rond de positie van de Tweede Kamer zijn getrokken, maar zij hebben zich daarmee in mijn ogen niet geconformeerd aan de opvatting van de CDA-fractie.

Met de motie-Dölle wordt nadrukkelijk beoogd, verdere grenzen te stellen aan de reikwijdte van het enquêterecht dan de in het algemeen uit de taken en de rol van de Tweede Kamer voortvloeiende grenzen. Met de aanduidingen ministeriële verantwoordelijkheid en wetgeving wil het CDA de macht van het parlement wel degelijk nog steeds verder inperken dan de initiatiefnemers. Als de motie werkelijk overbodig zou zijn, zou de CDA-fractie deze wel hebben ingetrokken. Ik vermoed dat de motie bepalend is voor het stemgedrag van deze fractie bij het wetsvoorstel. Zoals gezegd, mijn fractie heeft geen behoefte aan een verdergaande begrenzing van het enquêterecht en zal om die reden tegen deze motie stemmen.

Interessant is nog wel de vraag wat de staatsrechtelijke betekenis van de motie is als deze zou worden aangenomen. De kans daarop lijkt mij niet denkbeeldig. Vaststaat dat de Eerste Kamer dan in meerderheid een interpretatie vastlegt. Op grond van welke rechtsregel hebben de initiatiefnemers dan die uitleg bevestigd? Als de initiatiefnemers de in de motie vervatte uitleg worden geacht te hebben bevestigd, is de Tweede Kamer dan gebonden aan de in de motie geformuleerde uitleg? Ik zou deze vraag zelf niet zonder meer bevestigend beantwoorden.

De gewijzigde motie-Rehwinkel mist naar onze smaak elke inhoudelijke relevantie. In de tekst wordt verwezen naar elementen waarover reeds herhaaldelijk en uitvoerig met het kabinet is gedebatteerd en waarover heldere conclusies zijn getrokken. Dit type rechten past goed in strafprocessen, maar zal het parlementair onderzoek vrijblijvender maken. Daar komt bij dat in de motie een verzoek wordt gedaan aan de Tweede Kamer waarvan iedereen de uitkomst kan voorspellen: hartelijk dank en graag tot ziens. De betekenis van de motie is dus een politieke, namelijk een, overigens van elke waarde gespeende, prijs die de PvdA binnenhaalt om coalitiepartner CDA aan een meerderheid te helpen voor zijn motie. Maar als dit allemaal bijdraagt aan een verbeterde Wet op de parlementaire enquête, dan is de uitkomst volgens ons uiteindelijk toch een goede.

De heer **Rehwinkel** (PvdA): De heer Engels zegt dat de gewijzigde motie, waaronder mijn naam als eerste staat, maar die door meer leden is ondertekend, elke relevantie mist. Ik neem aan dat wij het erover eens zijn dat bij deze motie de bescherming van de persoonlijke levenssfeer en de bescherming van grondrechten aan de orde zijn.

De heer **Engels** (D66): U gaat over uw eigen motie. Als u dat vindt, zal ik dat niet bestrijden.

De heer **Rehwinkel** (PvdA): Wat mij betreft, is dat in ieder geval aan de orde. De motie heeft wel enige relevantie en die zou de heer Engels ook moeten zien. Ik complimenteer hem met zijn schriftelijke inbreng. Hij heeft over het zwijgrecht gesteld dat er sprake is van een risico op frustratie van strafrechtelijk onderzoek en dat parlementariërs vaak bij dit type waarheidsvinding weinig ervaring hebben. Zou de relevantie van de motie dan niet op zijn minst kunnen zijn dat wij daarin

aandacht schenken aan de bescherming van de persoonlijke levenssfeer en grondrechten?

De heer **Engels** (D66): Als u daarmee uitspreekt dat wij het beiden van belang achten dat goed wordt gekeken naar de positie en de rechten van getuigen en deskundigen in een parlementaire enquête, dan ben ik dat met u eens. Dat is ook de reden dat ik ons aandeel aan de schriftelijke voorbereiding van deze behandeling ben begonnen met het type vragen waarvan u er net eentje weergaf. Wij zijn daarover dus in debat gegaan met de initiatiefnemers. Ik heb in mijn eerste termijn twee weken geleden aangegeven dat ik moest vaststellen dat de wijze waarop de initiatiefnemers hebben gereageerd op onze schriftelijke vragen onze fractie op een wat ander spoor heeft gebracht dan waarop wij aanvankelijk zaten. Dat komt doordat de redengeving van de betekenis van de rechten en waarborgen voor derden heel nadrukkelijk is geplaatst in de sleutel van de functie van een parlementaire enquête en vervolgens in de sleutel van de controlerende rol van het parlement. Het gaat uiteindelijk om de effectiviteit van het instrument en om onze vaststelling dat in dit voorstel tot verbetering van de Wet op de parlementaire enquête die waarborgen voor dat doel op een voldoende niveau zijn geregeld. Dat heeft weer te maken met het feit dat er een wezenlijk onderscheid moet worden gemaakt tussen een strafproces en een parlementair onderzoek. In onze opvatting maakt dit verschil in de weging van de manier waarop je kijkt naar die rechten en waarborgen. Daarvan komen er inderdaad twee in de gewijzigde motie voor, maar die wegen wij anders.

De heer **Rehwinkel** (PvdA): Dan zijn wij het erover eens dat je verschillend kunt wegen, maar de relevantie van de motie is toch op zijn minst dat er aandacht in wordt gevraagd voor iets waarvoor u oorspronkelijk ook aandacht vroeg.

De heer **Engels** (D66): Dat is heel mooi en ik wens u er van harte geluk mee, maar als ik een motie indien, wil ik dat ik er een zeker uitzicht op heb dat er wat mee gaat gebeuren. Mijn inschatting is dat u met deze motie twee zaken beoogt. In de eerste plaats om politiek iets te weeg brengen, wat er niet zal komen, want de Tweede Kamer maakt haar eigen afweging. In de tweede plaats vervult de motie mijns inziens een zekere functie om in coalitieverband tot een bepaald stemgedrag te komen. Dat staat u vrij. Wij zitten niet in de

coalitie. Ik heb geconstateerd dat de motie qua inhoud elke relevantie mist. Dat geldt niet voor de op zichzelf staande betekenis van twee rechten die erin voorkomen.

*N

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Voorzitter. Ik voer nog steeds het woord mede namens de fractie van de Partij voor de Dieren. In de tweede termijn heb ik aangegeven dat wij de nieuwe enquêtewet zonder beperking toejuichen, uiteraard met in achtname van de bevoegdheden van beide Kamers. De motie-Dölle vonden en vinden wij in aansluiting bij de repliek van de heer Depla dus overbodig.

De gewijzigde motie-Rehwinkel geeft aan dat het gebruik van de bevoegdheden van de parlementaire enquêtecommissie van zekere waarborgen dient te zijn voorzien. Uiteraard, zou ik zeggen. Die waarborgen staan dan ook in het wetsvoorstel. Mijn fractie heeft geen behoefte aan een nadere regeling van het zwijgrecht en de binnentredingsbevoegdheid. In artikel 7 van het wetsvoorstel is de bevoegdheid om een plaats te betreden onzes inziens voldoende geregeld. Mevrouw Griffith gaf al eerder aan dat ook bij het advies van de Raad van State verschoningsrecht op non-incriminatie niet aan de orde is. Wij houden ons daarom bij het initiatiefwetsvoorstel en zijn dus ook tegen de gewijzigde motie-Rehwinkel. De fracties van de SP en de Partij voor de Dieren zullen tegen beide moties en met veel enthousiasme voor het voorliggende initiatiefwetsvoorstel stemmen.

*N

De heer **Holdijk** (SGP): Voorzitter. Onze inbreng in derde termijn bevat geen specifieke vragen aan de initiatiefnemers en kan weliswaar niet formeel, maar wel materieel worden opgevat als een stemverklaring.

Onze bedenkingen tegen het wetsvoorstel concentreerden zich op de onbalans die op enkele punten onzes inziens aanwezig is tussen het mogelijke toepassingsbereik van de parlementaire enquête enerzijds en de bescherming van getuigen en deskundigen anderzijds. Wat dat toepassingsbereik betreft, nemen wij afstand van hetgeen de initiatiefnemers daaromtrent hebben verklaard op de pagina's 1 en 2 van de nadere memorie van antwoord, waarvan in laatste instantie ook door de heer Depla, dus namens de indieners van het voorstel, is erkend dat de bewoordingen van de bedoelde

passage iets te ruig waren geformuleerd, zoals hij het noemde Mede vanwege deze omstandigheid scharen wij ons vrijmoedig achter de motie-Dölle die wij een interpretatieve motie hebben genoemd en die naar onze opvatting als een vorm van ongeschreven staatsrecht zou kunnen worden aangemerkt.

De pro's en contra's en datgene wat zo-even door diverse woordvoerders en interrumpanten naar voren is gebracht afwegend, zullen wij de gewijzigde motie-Rehwinkel steun geven aangezien daarin enkele aspecten worden geaccentueerd die wij in onze inbreng in eerste termijn ook hebben benoemd.

De heer **Engels** (D66): Ik ga even terug naar de passage over ongeschreven staatsrecht. Die trok mijn aandacht. Als de heer Holdijk -- en die vrijheid heeft hij -- de motie opvat als een signaal dat er sprake is van de ontwikkeling van ongeschreven staatsrecht, verwijdert hij zich daarmee ver van de theorieën ontvouwd in een belangrijk hoofdwerk op het punt van ongeschreven staatsrecht dat is geschreven door de heer Dölle. Ik weet dat de heer Holdijk de heer Dölle volgt in zijn publicaties. Daar staan dingen in waarin ik in de verste verte niet een enkel aanknopingspunt kan vinden voor ook maar een begin van een ontwikkeling naar ongeschreven staatsrecht op grond van een motie als deze.

De heer **Holdijk** (SGP): Voorzitter. De vergissing die ik maakte, was niet dat ik het bedoelde werk aan de heer Dölle toeschreef noch aan de heer Elzinga, maar aan de heer Engels. Excuses voor mijn vergissing.

Ik heb inderdaad niet van de heer Dölle vernomen dat hij onze visie bevestigt dat deze motie is te beschouwen als een vorm van ongeschreven staatsrecht. Ik meen dat die bevestiging op dit vlak ook niet nodig is. Ik dank de heer Engels overigens voor zijn interruptie.

Voorzitter. Als de moties worden aanvaard, zien onze fracties geen doorslaggevende redenen om onze steun aan het wetsvoorstel te onthouden. Met andere woorden: de initiatiefnemers mogen erop rekenen dat wij voor zullen stemmen.

*N

De heer **Laurier** (GroenLinks): Voorzitter. In eerdere termijnen heeft mijn fractie al haar waardering uitgesproken voor het

voorliggende wetsvoorstel. Voor één punt hebben wij bijzondere aandacht gevraagd en wel de machtsmiddelen die de overheid voor zichzelf creëert versus de positie van het individu. Onze twijfel hierbij betreft overigens niet alleen de relatie met de toepassing van het strafrecht, maar ook het gegeven dat er bij openbare verhoren meer zaken aan de orde zijn. Zo kunnen bekentenissen of verklaringen een grotere betekenis krijgen in het maatschappelijke verkeer. Wij vinden dat het individu daartegen beschermd moet worden. Dat is de reden waarom ik de motie van de heer Rewinkel heb ondertekend.

In tweede termijn heb ik al aangegeven dat mijn fractie de motie-Dölle niet steunt. De motie is namelijk overbodig, of omdat er nu eenmaal altijd een redenering aan ten grondslag kan liggen om het onder de genoemde criteria te brengen, of omdat zij zo vaag is dat het niet precies duidelijk is welke inperkingen de indieners proberen aan te brengen. Een motie die zo vaag is, kan mijn fractie niet steunen.

*N

De heer **Dölle** (CDA): Voorzitter. In de blessuretijd van dit debat, ook nog eens veroorzaakt door spelers die te laat het veld betraden, zal ik een stemverklaring afleggen en mij op enkele punten verduidelijken.

Mijn fractie heeft van het begin af aan intensief deelgenomen aan het debat over het wetsvoorstel, omdat het enquêterecht een wezenlijk parlementair recht is dat ons bijzonder ter harte gaat. In dit debat is, zoals het hoort, parlementaire geschiedenis geschreven, want wat hier is gezegd, kan worden ingevoegd in de wetsgeschiedenis. Ik ben het dan ook geheel eens met de opmerking van de heer Holdijk dat de interpretatie van de Tweede Kamer, in dit geval in de persoon van de indieners, en de Eerste Kamer mede bepalend is voor de uitleg van het voorstel.

Dit debat heeft wat betreft de CDA-fractie plus- en minpunten opgeleverd. Tot de pluspunten behoort de overstap van de indieners naar het standpunt dat in de motie van mijn fractie is neergelegd. De heer Depla opende de tweede termijn met de vaststelling dat de indieners zich kloek schaarden achter de opvatting van de Raad van State. Hij droeg deze opvatting toen ook voor. Deze opvatting is net als die van de meeste mensen die over dit onderwerpen hebben geschreven, dezelfde als in mijn motie is verwoord. De indieners noemden deze motie overigens eerder

overbodig. Daartoe uitgedaagd door onder meer de heer Engels gaf de heer Depla toe dat de aanvankelijke stelling dat een enquêtecommissie over alle onderwerpen kan enquêteren waarover het parlement kan debatteren, te ruig was.

Een ander pluspunt is dat een commissie ook een enquête kan uitvoeren op terreinen waarop een redelijke wetgever wetgeving overweegt en terreinen ten opzichte waarvan ministeriële verantwoordelijkheid kan worden geactiveerd. Ministeriële verantwoordelijkheid kan niet overal over worden geactiveerd, maar alleen over bevoegdheden van de regering en de ministers. Mijn motie bevat dus de traditionele opvatting over de omvang van het enquêterecht.

Een pluspunt is ook de invulling die de heer Van der Staaij gaf aan het subjectieve redelijkheidscriterium, namelijk dat de bevoegdheden, zoals ze worden uitgeoefend door de enquêtecommissie, niet met zich brengen dat de rechter bij de beoordeling daarvan terughoudender moet zijn dan bij de bevoegdheidsuitoefening door bijvoorbeeld bestuursorganen.

Het laatste pluspunt zijn de aanpassingen die wij reeds bij de schriftelijke voorbereiding verwelkomden: een beter archiveringsregime, een nieuwe verschoningsgrond in verband met privacy, een betere regeling van de tv-registratie en een veralgemenisering van de bijstandsregeling.

Er zijn ook minpunten. Zo is het een gemiste kans dat het enquêterecht niet beter wordt aangepast aan moderne ontwikkelingen, waarbij de analogie van een politieke enquête en een strafproces, versterkt door de mediocratie waarin wij leven, duidelijk aanwezig is. Een en ander had volgens mijn fractie moeten leiden tot de invoering van meer verschoningsgronden voor burgers en rechtspersonen. Mijn fractie zal de motie van de heer Rehwinkel steunen. Daarbij vatten wij deze motie op als een verzoek aan de Tweede Kamer om hierover bij een volgende revisie nog eens goed na te denken. Een minpunt is ook de uitbreiding van het arsenaal van dwangmiddelen met het binnentreden. Dat is namelijk overbodig.

Alles overwegende en gelet op het feit dat in de revisie ook veel nuttige en noodzakelijke elementen zitten en gelet op het feit dat onze motie wellicht wordt aanvaard en gelet op de omstandigheid dat een aantal kwalen toch onveranderd blijft bestaan als de huidige wet blijft gelden, stemmen wij na

ampel beraad en met weinig enthousiasme voor het wetsvoorstel. Ik hoop dat bij de volgende revisie de Tweede Kamer de door mij genoemde minpunten alsnog zal verwijderen of terugdringen.

*N

De heer **Van de Camp**: Voorzitter. Zoals u bij vorige gelegenheden opgevallen zal zijn, hebben de indieners een vrij strikte taakverdeling afgesproken. Als voorzitter mag ik u zeggen dat wij van mening zijn dat wij de vorige keren al het nodige hebben gewisseld over de motie-Dölle en dat ons oordeel niet is veranderd. De motie-Rehwinkel is daarentegen gewijzigd. Ik verzoek u dan ook om mijn collega Griffith het woord te geven. Zij kan dan over deze motie nog enkele opmerkingen maken.

*N

Mevrouw **Griffith**: Voorzitter. Namens de initiatiefnemers merk ik op dat de Kamer terecht oog heeft voor de waarborgen van de getuigen, degenen die gehoord worden. De Kamer heeft verder ook terecht oog voor de mediativering die zich dezer dagen voltrekt. Daarom hebben de initiatiefnemers ook gemeend extra waarborgen in de wet te moeten opnemen. Ik wijs expliciet op de artikelen 19 t/m 24 in het wetsvoorstel op de parlementaire enquête. De waarborgen uit het wetsvoorstel gaan verder dan de waarborgen die in de huidige wet zijn vastgelegd en die al sinds 1848 worden gebruikt. In de afgelopen anderhalve eeuw hebben wij het dus gedaan met de huidige wet.

De motie van de heren Rehwinkel, Dölle, Holdijk en Laurier is een verduidelijking. Zo zien de initiatiefnemers dat. In het wetsvoorstel staat dat de bevoegdheden van de enquêtecommissie geen werkingssfeer hebben buiten de enquête. De motie voegt daaraan toe dat de wet met zekere waarborgen moet zijn omkleed. Ik heb al aangeven dat die waarborgen voor de positie van de getuige expliciet in het wetsvoorstel zijn opgenomen.

In de motie staat verder: geeft in overweging in de Wet op de parlementaire enquête of anderszins een nadere regeling op te nemen van een verschoningsrecht op non-incriminatie (zwijgrecht), alsmede van de binnentredingsbevoegdheid. Daarop ben ik de vorige keer al ingegaan. Ik zie geen aanleiding om mij te herhalen. Wel wil ik er nog op wijzen dat in het wetsvoorstel de mogelijkheid

van een besloten voorgesprek en een besloten verhoor zijn opgenomen. Verder kan de enquêtecommissie besluiten om niet te volharden in een vraag als een getuige duidelijk heeft aangegeven wat zijn positie is.

De enquêtecommissie is met name gericht op de waarheidsvinding. Eigenlijk moet ik het sterker zeggen: De enquêtecommissie is uitsluitend gericht op de waarheidsvinding. In artikel 23 is nadrukkelijk een extra waarborg opgenomen ten aanzien van de persoonlijke levenssfeer. Zoals mevrouw Ten Horn al zei, is in artikel 7 een bepaling opgenomen inzake het binnentreden. In de memorie van toelichting en de schriftelijke uitwisseling zijn wij daarop nadrukkelijk ingegaan.

Voordat ik kom op ons oordeel over de motie, ga ik in op een vraag die de heer Schaap stelde: wat gebeurt er als de motie wordt aangenomen? Ook initiatiefnemers gaan serieus om met aangenomen moties. De motie zullen wij dus mee terugnemen naar de Tweede Kamer. Ik weet niet hoe het grondwettelijk in elkaar zit, maar ik neem aan dat de Eerste Kamer ook zelf beziet wat zij met een aangenomen motie doet. Wij nemen de motie zeker mee terug en zullen de Eerste Kamer schriftelijk informeren over wat ermee gebeurt.

Nog een woord van dank aan de leden van de fracties van D66, de VVD en de SP, die heel nadrukkelijk hebben gesteld oog te hebben voor de waarborgen die de initiatiefnemers in acht hebben genomen inzake de rechten van de getuigen. Dank daarvoor.

Dit was de inbreng namen de initiatiefnemers.

De **voorzitter**: Ik dank de initiatiefnemers voor hun reactie in derde termijn.
**

De beraadslaging wordt gesloten.

In stemming komt de motie-Dölle (30415, letter H).

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD, de SP, GroenLinks, D66, de PvdD en de OSF tegen deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat zij is aangenomen.
**

In stemming komt de gewijzigde motie-Rehwinkel (30415, letter J).

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD, de SP, GroenLinks, D66, de PvdD en de OSF en het lid De Vries tegen deze motie hebben gestemd en de aanwezige leden van de overige fracties ervoor, zodat zij is aangenomen.
**

In stemming komt het wetsvoorstel.

De **voorzitter**: Ik constateer dat het wetsvoorstel met algemene stemmen is aangenomen.
**

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

De **voorzitter**: Bij de stemming over de gewijzigde motie-Rehwinkel heb ik in het zicht door de fractie van de SP heen gemeend waar te nemen dat de GroenLinksfractie hetzelfde stemgedrag vertoonde als de SP-fractie. Ik hoor nu dat dit niet het geval is geweest. Dat wil ik dus wijzigen, ook voor de Handelingen. Overigens blijft de uitslag van de stemming hetzelfde: de gewijzigde motie-Rehwinkel is aanvaard, edoch ook met de steun van de fractie van GroenLinks.
**

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

*B
!Informatie-uitwisseling ondergrondse netten!

Aan de orde is de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Regels over de informatie-uitwisseling betreffende ondergrondse netten (Wet informatie-uitwisseling ondergrondse netten) (30475).**

De beraadslaging wordt geopend.

*N

Mevrouw **Kneppers-Heijnert** (VVD): Voorzitter. De aanleiding voor het thans voorliggende wetsvoorstel is dat er te veel graafincidenten met kabels en leidingen zijn. Deze veroorzaken veel schade en brengen veiligheidsrisico's met zich mee. Volgens het NEN-rapport uit 2004 getiteld Graven naar informatie gaat het om 40.000 schades op 200.000 opgravingen per jaar. Dat is 20%.

Mijn fractie is daarvan nogal geschrokken. Dat is een op de vijf. Ik kan geen andere beroepsgroep noemen die bij de uitoefening van zijn werkzaamheden zo veel schade veroorzaakt, waarbij het dan ook nog om levensgevaarlijke handelingen kan gaan. Het doel van het wetsontwerp is het verminderen van het aantal graafincidenten en het ontstaan van schade ten gevolge van graafwerkzaamheden. De wet roept daartoe een aantal verplichtingen in het leven.

Ten eerste moeten grondroerders als zij willen gaan graven vooraf liggingsgegevens van kabels en leidingen opvragen. Ofwel zij moeten hun voornemen om te gaan graven melden én zij moeten de verkregen informatie gebruiken. De netbeheerders moeten tijdig volledige en nauwkeurige informatie aanleveren. Ten tweede zijn de grondroerders en hun opdrachtgevers verplicht om zorgvuldig te graven. Ten derde moeten beheerders hun netten zodanig aanleggen, in stand houden en opruimen dat het beheer van andere netten niet in gevaar wordt gebracht of zonder noodzaak wordt bemoeilijkt. De kern van de voorgestelde regeling was aanvankelijk de onderlinge informatie-uitwisseling tussen de netbeheerder en de toekomstige graver. Later is daar de plicht tot zorgvuldig graven en de burennrechtelijke regeling bij gekomen. Overigens zijn beide regelingen ten onrechte in deze wet opgenomen, maar ik kom daar straks nog op terug.

Deze wet is dus met een bepaald doel ontworpen. De titel van de wet herinnert daar nog aan. In de loop van het traject is het doel verschoven. Dit wetsontwerp draagt daar duidelijk de sporen van. Het eerste manco is namelijk dat dit wetsvoorstel een hybride karakter heeft. Enerzijds is het bestuursrechtelijk. Er worden gedragingen voorgeschreven, namelijk de uitwisseling van gegevens, er is sprake van ambtelijk toezicht en er is sprake van forse bestuurlijke boetes en strafrechtelijke sancties. Anderzijds bevat het wetsvoorstel diverse regelingen van privaatrechtelijke aard, zoals de plicht tot zorgvuldig graven en de ondergrondse burennrechtelijke regeling.

Met het oorspronkelijke doel van verbetering van gegevensuitwisseling heeft mijn fractie geen moeite, zij het dat het oorspronkelijk geheel op zelfregulering gebaseerde systeem in de praktijk niet werkte, zo wordt door de minister gesteld. Toch wordt in het wetsontwerp op dit gebrekkige systeem voortgebouwd, hetgeen de vraag oproept waarom dit gebeurt. Vloeien

de schades nu voort uit gebrekkige informatie-uitwisseling of uit onzorgvuldig graven?

Voor wat betreft het onzorgvuldig graven, is er al een enorme verbetering ingetreden doordat de assuradeuren de zogenaamde KLIC-clausule in hun polissen hebben opgenomen. Wat was namelijk de situatie? Het veelvuldig voorkomen van schade heeft niet te maken met de moeilijkheidsgraad van het werk. Het is een kwestie van tekeningen opvragen en ze bestuderen. Maar het kost wel tijd en dus geld. Het is gemakkelijker voor de graver om geen voorzorgsmaatregelen te nemen. Als het goed gaat, heeft hij geld uitgespaard. Als het verkeerd gaat en er wel schade optreedt, is hij hiervoor verzekerd. Hier hebben de assuradeuren een stokje voor gestoken. En met succes. Ontstaat graafschade aan kabels en leidingen van derden, dan wordt deze niet door de assuradeuren vergoed als de graver niet kan aantonen dat hij tevoren informatie over de juiste ligging heeft opgevraagd. Het aantal graafschades is sindsdien scherp gedaald, met dank aan de verzekeraars. Daar is geen wetgeving voor nodig.

Het wetsvoorstel is in nauw overleg met de netbeheerders en de opdrachtgevers tot stand gekomen, zodat het aansluit bij de wensen die in dit deel van de marktsector leven. Het wetsvoorstel is daar dan ook goed ontvangen. Wat vinden de grondroerders van de nieuwe regeling? Mijn fractie vernam klachten over het feit dat zij zorgvuldig moeten graven, terwijl de netbeheerders hun netwerken eerder zorgvuldig zouden moeten aanleggen. In artikel 3 lid 1 wordt geregeld dat beheerders hun netten zodanig moeten aanleggen en in stand houden dat het beheer van andere netten niet in gevaar wordt gebracht of zonder noodzaak wordt bemoeilijkt. Indien dit toch het geval is, moet een beheerder de kosten van verplaatsing van zijn net of van het andere net dragen. Ik stel mij de volgende situatie voor. Een net, bijvoorbeeld telecomkabels, is aangelegd boven andere kabels. Een grondroerder die moet gaan graven naar deze kabels die onder de telecomkabels liggen, is zich dit bewust doordat hij zijn voornemen tot graven heeft gemeld en kennis heeft genomen van de liggingsgegevens die via het Kadaster aan hem zijn verstrekt. Hij constateert dat de kans op schade aan de telecomkabels groot is als hij gaat graven naar de eronder liggende kabels.

Wat betekent nu "zonder noodzaak bemoeilijken" in artikel 3 lid 1 in het algemeen en in dit voorbeeld in het bijzonder? Geldt dit

ook voor de telecomaانبieders wier netwerken dikwijls boven de overige netwerken zijn aangelegd? Wat kan of moet de graver uit mijn voorbeeld doen? Is de beheerder van het telecomnetwerk op basis van artikel 3 lid 2 verplicht om zijn kabels te verplaatsen zodat de grondroerder bij de eronder liggende kabels kan? En zo ja, wat voor mogelijkheden heeft de grondroerder als de telecomaانبieder daartoe niet bereid is? Ontbreekt hier niet een handhavingsbepaling? Wie is er civielrechtelijk aansprakelijk als er toch schade ontstaat aan kabels en leidingen? Even voor de duidelijkheid. De kwestie wie aansprakelijk is voor schade veroorzaakt door gebrekkige leidingen of in die leidingen getransporteerde stoffen, wordt in het nieuwe BW geregeld. Artikel 174 van Boek 6 vestigt een kwalitatieve aansprakelijkheid voor leidingbeheerders. Artikel 174 spreekt alleen over leidingen en niet over kabels. In dit wetsontwerp gaat het om schade aan kabels en leidingen. Mijn vraag is wie er civielrechtelijk aansprakelijk is als er toch schade ontstaat aan die kabels en leidingen.

Een tweede manco van deze wet is dat de memorie van toelichting op diverse plaatsen iets regelt wat niet in de wettekst zelf staat. Ik citeer uit de memorie van toelichting: dat schade aan kabels en leidingen wordt afgewikkeld op grond van het civielrechtelijk aansprakelijkheidsregime waarvan artikel 162 Boek 6 BW de basis vormt. In de afgelopen decennia heeft de jurisprudentie zich op basis van een beperkt aantal cases ontwikkeld. Het zwaartepunt van de aansprakelijkheid is door de jurisprudentie aan de kant van de grondroerder komen te liggen. Dit wetsvoorstel beoogt meer evenwicht te brengen in de verantwoordelijkheidsverdeling tussen grondroerders en kabel- en leidingbeheerders. Het betreft geen wijziging van de aansprakelijkheidsbepalingen uit het BW. Deze verduidelijking van de verantwoordelijkheidsverdeling maakt duidelijker wie op grond van het BW aansprakelijk kan worden gesteld voor schade aan kabels en leidingen. Einde citaat.

Ik moest deze zinnen goed tot mij door laten dringen. Er is geen sprake van wijzigingen van de bepalingen uit het BW, dat lijkt mij duidelijk. Het zou wel erg merkwaardig zijn als de minister van EZ met behulp van de memorie van toelichting van een publiekrechtelijk regeling wijzigingen aanbrengt in civielrechtelijke bepalingen in een wet -- het BW -- van haar ambtgenoot van Justitie. Er verandert dus niets aan het BW, maar kennelijk is het wel de bedoeling

van EZ dat er iets verandert aan de wijze van invulling. Denkt de minister dat het op deze manier lukt om -- ik citeer -- de verantwoordelijkheidsverdeling duidelijker te maken? En aan wie duidelijker te maken? Aan die man in zijn overall op de graafmachine? Hij is -- om in de beeldspraak te blijven -- al lang de draad kwijtgeraakt. Blijft de grondroerder niet altijd de pineut omdat hij immers de gevaarzettende handelingen verricht? Is het deze minister bekend wat haar collega van Justitie vindt van deze civielrechtelijke avonturen?

Hoe meer ik mij verdiepte in het onderwerp, hoe groter de chaos werd, en niet alleen in de ondergrond. Er zijn nogal wat sectorspecifieke regelingen die betrekking hebben op leidingen en netten. Ik noem de Elektriciteits- en Gaswet, de Telecommunicatiewet, het BW en nu dit wetsontwerp. Artikel 5:20 lid 2 BW, dat regelt dat een in de grond van een ander aanwezig net onroerend is, maar eigendom blijft van de daartoe bevoegde aanlegger, bevat een definitie van het begrip "net" die niet spoort met die in artikel 1 van dit wetsontwerp. Wordt hier wel hetzelfde beoogd? Zo ja, waarom is er geen terminologische eenheid?

Wederom blijkt uit de memorie van toelichting (pagina 27) en niet uit de wettekst dat het de bedoeling is dat onder de definitie van een net ook de zogenaamde huisaansluitingen vallen. Volgens het EIM-rapport Nulmeting Grondroerdersregeling van oktober 2007 komen graafschades aan rioleringen zelden voor. De kosten wegen hier niet op tegen de baten. Mijn fractie is het op dit punt eens met de VNG, het platform Kabels & Leidingen (GPKL) en de G4 dat de verplichte informatie-uitwisseling van de huisaansluitingen van rioleringen onterecht is opgenomen en alsnog moet worden geschrapt, omdat de kosten van de registratie (circa 1 mld.) niet in verhouding staan tot wat het wetsvoorstel beoogt. Waar praten wij over? Iedereen weet waar de huisaansluitingen lopen, namelijk van het midden van het trottoir, waar de hoofdleiding ligt, naar de voordeur, waarnaast de meterkast zit. Als er dan eens iets misgaat -- er is gemiddeld minder dan één incident per jaar per gemeente -- dan is dit uiterst vervelend voor de burger die het treft, maar de schade bedraagt niet meer dan een paar honderd euro. Is de minister bereid om dit onderdeel te laten vervallen?

De ligging van de leidingen moet, op basis van de memorie van toelichting (paragraaf 2.4) en weer niet op basis van de

wettekst, met een nauwkeurigheid van plus of min een meter (dus een bandbreedte van twee meter) worden weergegeven op de kaart. Deze marge wordt te zijner tijd opgenomen in lagere regelgeving, aldus de memorie van toelichting, maar ook dan ontbreekt nog steeds de basis in de wet. Er zijn gemeenten en gebieden die met nauwkeurigere liggingsinformatie werken. Is de minister bereid om de garantie te geven dat de hogere informatiekwaliteit behouden kan blijven door in de wet te regelen dat, indien voorhanden, de kwalitatief betere informatie moet worden gebruikt en dat via het Kadaster de hoogste kwaliteit van informatie moet kunnen worden verkregen? Met andere woorden: kan de bandbreedte van twee meter als een maximumnorm worden beschouwd?

Mijn fractie heeft nog een vraag over de kosten van de dienstverlening. Nu nemen de beheerders alle kosten voor hun rekening en kunnen de grondroerders de informatie gratis opvragen. In de nieuwe situatie worden de kosten van de dienstverlening van het Kadaster betaald door de gebruikers, onder wie de grondroerders. De beheerders betalen ook een deel van de kosten volgens de memorie van toelichting (pagina 11), omdat zij de nodige investeringen doen om hun registratie van de liggingsgegevens zo in te richten dat zij aangesloten kunnen worden op het elektronische systeem. De tarieven die het Kadaster rekent, worden vastgesteld op basis van artikel 108 van de Kadasterwet. Kan de minister informatie geven over de hoogte van de tarieven? Wat is een grondroerder gemiddeld kwijt per melding?

In de Tweede Kamer is een amendement (stuk nr. 19) aangenomen dat verwerkt is in artikel 23 van het gewijzigde voorstel van wet. Hierin is geregeld dat bij AMvB de gebieden worden aangewezen ten aanzien waarvan om veiligheidsredenen kan worden afgeweken van de voorschriften gesteld bij of krachtens hoofdstuk 4 van de wet en van de regels over de informatie-uitwisseling in de bedoelde gebieden. Het betreft hier onder andere Schiphol, maar het kan ook van toepassing zijn op andere terreinen zoals de haven van Rotterdam. In de memorie van antwoord aan de Eerste Kamer op pagina 3 staat dat voorgenomen wordt bij AMvB de veiligheidsrisicogebieden aan te wijzen. Mijn vraag aan de minister is of wij ervan uit mogen gaan dat dit niet alleen een voornemen is, maar dat deze AMvB ook daadwerkelijk wordt ontworpen en uitgevoerd.

Hoe denkt de minister deze wet toekomstbestendig te maken? Er zijn immers nogal wat ontwikkelingen en innovaties op dit gebied, om niet te zeggen eronder, in de nabije toekomst te verwachten. Zo denkt mijn fractie bijvoorbeeld aan het toekomstige scenario van ondergronds bouwen. Is het niet tijd om een alomvattende publiekrechtelijke regeling te maken met betrekking tot de gegevensuitwisseling van ondergrondse netten en bouwwerken, wegen en spoornetten? De civielrechtelijke onderdelen, het codificeren van de jurisprudentie met betrekking tot zorgvuldig graven en het juridisch sluitend regelen van het ondergrondse burendrecht kunnen dan door anderen geregeld worden daar waar het hoort, in het BW. Wat is de mening van de minister?

Mijn fractie ziet de beantwoording met meer dan gemiddelde belangstelling tegemoet.

*N

De heer **Franken** (CDA): Voorzitter. Deskundigen hebben al vaak gesproken over "de grote klap" als gevolg van een graafincident met verstrekkende gevolgen. Helaas is het zo dat wij dat denkbeeld serieus moeten nemen. Om een dergelijke ramp te voorkomen, hebben kabel- en leidingbeheerders in de jaren negentig, toen het aantal graafincidenten sterk toenam, een informatiesysteem opgezet voor enerzijds de netbeheerders en anderzijds de partijen die willen graven. Desondanks ontstaat bij 20% van alle graafwerkzaamheden schade aan kabels en leidingen. Jaarlijks zou dat leiden tot een directe schade van tussen de 40 mln. en 75 mln. en tot een indirecte schade van ongeveer 100 mln.

De CDA-fractie onderschrijft dan ook de doelstelling van het wetsvoorstel, dat in het bijzonder is gericht op het voorkomen van leveringsonderbrekingen van essentiële nutsvoorzieningen en op het bevorderen van veiligheid bij graafwerkzaamheden voor de uitvoerende partijen en de omgeving. Mijn fractie verwacht dan ook dat de wettelijke verplichting tot zorgvuldig graven -- dat zien wij als de hoofdverplichting in deze wet -- en de daaraan gekoppelde verplichte informatie-uitwisseling over ondergrondse kabels en leidingen, het aantal graafincidenten aanzienlijk zal doen afnemen. Maar de regeling blijft beperkt tot de informatievoorziening van en door de betrokken partijen. Het Kadaster is slechts tussenpersoon tussen grondroerders en beheerders van kabels en leidingen. De

normadressaten van de wet zijn dan ook alleen de grondroerder (met achter zich de opdrachtgever) op wie een informatieplicht rust (artikelen 2 en 8) en een onderzoeksplicht ("is er een bericht voor mij?") voor de beheerder, die vervolgens, indien nodig, moet reageren op een graafbericht (artikel 10).

Het gaat dus niet over een actuele centrale opslag van alle leidinggegevens. In de Tweede Kamer is een bespiegeling gehouden over de vraag of dat in de toekomst nodig zal zijn. Ik denk dat hiermee in ieder geval voor bepaalde gebieden van ons land een relevant onderwerp aan de orde is gesteld. Ik verwacht dan ook dat de minister binnen de evaluatieperiode van vijf jaar deze vraag onder ogen zal zien. Rotterdam gaat hierin met de LeidingVerZamelKaart (LVZK) op detailniveau Nederland voor. Ik zou haast zeggen: Rotterdam gaat ook hierin Nederland voor. Maar vooralsnog beperken wij ons tot informatievoorziening ter voorkoming van graafschade. De norm: "Gij zult zorgvuldig graven" wordt nader ingevuld met het opleggen van informatie- en onderzoeksplichten.

Bij de uitwerking rijst toch nog een drietal vragen. De eerste betreft de problematiek van de huisaansluitingen. Ik denk dat de minister daarover wel meer zal horen vanmiddag. De minister erkent ook dat hier een probleem ligt, want zij heeft bij de overgangsbepalingen (artikel 45 lid 2) een uitstel van acht jaar voorgesteld met betrekking tot de melding van de liggingsgegevens van netten, die een verbinding vormen tussen een net en een -- ik zeg het maar even kort -- woning of bedrijfsgebouw. Het gaat dan voornamelijk om huisaansluitingen van rioleringen. Wat is het belang van die tijdelijke uitzondering? Huisaansluitingen -- ook elektriciteits- en telefoonkabels, maar vooral rioleringen -- zijn de kleinste aftakkingen die het net verbinden met het pand dat berichten wil ontvangen of rioolwater wil lozen. De kosten van het registreren van deze haarvaten van het net zijn door de mate van detaillering bijzonder hoog en de opbrengst -- de voorkoming van graafschades -- blijkt volgens recent onderzoek van het ministerie van Economische Zaken heel beperkt. Het gaat ook niet om situaties waar de veiligheid in het geding is; er is alleen voor de bewoners van een speciaal pand een doorgaans kort durend ongemak. Ik moet de opmerking van de minister dat er bij huisaansluitingen "wel degelijk regelmatig graafschade ontstaat" dan ook nuanceren.

Recent onderzoek van het ministerie van Economische Zaken -- het rapport Nulmeting Grondroedersregeling van oktober 2007 -- geeft aan dat er landelijk ongeveer duizend keer per jaar sprake is van graafschade aan een riolering. Een kwart hiervan betreft een huisaansluiting. Het NEN heeft in 2004 berekend dat er jaarlijks 40.000 graafschades zijn. Ik verwijs naar het rapport "Graven naar informatie" uit 2004. Dat betekent dat slechts 0,6% van het totaal aantal graafschades betrekking heeft op huisaansluitingen van de riolering. Een kosten-batenafweging geeft aan dat wij nu al de conclusie kunnen trekken dat de verplichting met betrekking tot huisaansluitingen te veel van het goede zal zijn.

In dit verband vraag ik mij ook af welke betekenis ik moet hechten aan een overgangperiode -- kennelijk een onderhandelingsresultaat -- van acht jaar naast een evaluatietermijn voor de hele wet van vijf jaar. Op het moment van de evaluatie zal hierover dus nog niets te melden zijn. Een ontheffing bij deze wet, waartoe de minister de mogelijkheid heeft, ligt dan ook meer voor de hand.

Deze wet houdt nogal wat delegatiebepalingen in. Daar houden wij in deze Kamer niet van, maar bij deze wet zijn er technisch lastige overgangsproblemen, met name door de opzet van het elektronisch uitwisselingssysteem en door de organisatorische maatregelen die beheerders moeten nemen om de vereiste informatie te kunnen aanleveren. Daarom moet nog een zoektocht worden gedaan naar oplossingen die niet alleen technisch verantwoord zijn, maar ook een redelijke kosten-batenverhouding te zien geven.

Ik vraag de minister daarom of zij het Rotterdamse systeem, dat aan hogere eisen voldoet dan het Kadaster, gaat hanteren. Het Kadaster gaat werken met een bandbreedte van één meter naar beide kanten, dus in totaal twee meter, terwijl men in Rotterdam werkt met een bandbreedte van vijf centimeter naar beide kanten, dus in totaal tien centimeter. Wil de minister dit door middel van een AMvB -- waartoe artikel 21 van het wetsvoorstel haar de mogelijkheid geeft -- in de nieuwe opzet incorporeren, of wil zij dit in ieder geval uitzonderen van de plicht om met meer grove informatie te werken dan thans gebeurt?

Verder vraag ik de minister of zij bereid is om aan industriële terreinbeheerders, voor uitsluitend op eigen terrein gelegen leidingen die zij in een centraal register hebben

opgenomen en die daarmee verdergaande procedures hanteren om calamiteiten te voorkomen dan het Kadaster zal gaan doen, een vrijstelling te verlenen voor in ieder geval de periode van vijf jaar, waartoe artikel 49, lid 2 de mogelijkheid biedt. Dit zijn bij uitstek mogelijkheden om administratieve lasten te voorkomen voor bedrijven als Shell en Schiphol, maar ook voor andere ondernemingen die grote bedrijventerreinen exploiteren.

Ik wacht het antwoord op deze en de al eerder gestelde vraag met belangstelling af.

*N

De heer **Van Driel** (PvdA): Voorzitter. Mijn fractie maakt graag een paar opmerkingen over de Wet informatie-uitwisseling ondergrondse netten, maar niet dan nadat van onze kant nog eens benadrukt wordt dat wij het ermee eens zijn dat deze problematiek wettelijk wordt geregeld.

De huidige, vrijwillige regeling werkt onvoldoende als je kijkt naar het aantal graafschades. Wij stemmen dan ook in met het feit dat het wetsontwerp een delegatiegrondslag bevat om nadere regels te stellen met betrekking tot de vereiste zorgvuldigheid bij het graven. Vanuit Rotterdam is ons gevraagd om er nog eens op aan te dringen, bij AMvB de positie van Rotterdam te waarborgen waar het gaat om de nauwkeurigheid van kabels en leidingen. Zoals de minister weet uit contacten tussen haar ambtenaren en die van de gemeente Rotterdam, registreert Rotterdam veel nauwkeuriger en wil men dat graag zo houden ter wille van de veiligheid. Wij steunen deze claim van Rotterdam graag.

Dat het kabinetsbeleid zo veel mogelijk aansluit bij het zelfregulerend vermogen van de doelgroep is uitstekend, maar een vangnetbepaling als stok achter de deur juichen wij toe. Wij houden de minister ook aan haar woord dat, indien de zelfregulering op basis van de CROW-richtlijnen in de toekomst tekortschiet, aanvullende voorschriften zullen worden uitgevaardigd. Zelfregulering kan mooi zijn, maar heeft tot dusver onvoldoende gewerkt.

Deze wettelijke regeling is dus hard nodig bij zaken die van zo vitaal belang zijn voor onze samenleving. Het gaat hier om een letterlijk onzichtbare infrastructuur met een zeer grote invloed op het functioneren van de hele samenleving. Hoe kwetsbaar onze samenleving is en hoe afhankelijk van die infrastructuur, zagen wij weer eens toen een

helikopter een fout maakte, waardoor een groot deel van de Betuwe enkele dagen zonder stroom kwam te zitten. Voor de burger van vitaal belang, maar ook voor het bedrijfsleven, of het nu gaat om de ondergrondse bierleiding van Heineken van Zoeterwoude naar Rotterdam, of om de ondergrondse pijpleiding van Sabic van Rotterdam naar Geleen ten behoeve van de productie van allerlei kunststoffen. Dat roept dan ook de vraag op naar de veiligheid. Is de beveiliging van deze netwerken goed geregeld? Ondanks de geruststellende woorden van de minister zijn wij er toch niet geheel gerust op.

Natuurlijk heeft het Kadaster grote ervaring met het beveiligd uitwisselen van informatie, maar het gaat dan toch om veel minder vitale informatie dan de informatie waar wij hier over spreken. Ik dring erop aan om de beveiliging te onderzoeken, zodat de opvatting van de minister dat door de genomen maatregelen de beveiliging afdoende is, nog eens onafhankelijk wordt vastgesteld. Wil de minister dit aan de onafhankelijke Onderzoeksraad voor veiligheid vragen? Heeft die raad eerder rapporten en aanbevelingen op dit terrein geformuleerd en zo ja, wat is daarmee gebeurd?

Hiermee mag niets misgaan. Wat ons betreft komen er liever te veel zekerheden dan enig risico. Een onbevoegde onverlaat die toegang krijgt tot deze vitale informatie kan een hoop schade aanrichten. Autorisatie- en toegangscode zijn gemakkelijker te kraken dan men hoopt, zo blijkt telkens weer.

Mijn partij juicht het toe dat er geen landelijke regeling in de maak is tot afschaffing van de heffing van precariobelasting op ondergrondse kabels en leidingen. Of hiermee gemeenten in voldoende mate schadeloos gesteld zijn, waagt mijn fractie echter te betwijfelen. Deze wet brengt voor gemeenten nog aanzienlijke kosten met zich mee.

Het gaat daarbij allereerst om de hoge kosten die gepaard gaan met de informatieplicht van huisaansluitingen van de riolering. Onder andere Bouwend Nederland heeft de stelling betrokken dat informatie hierover belangrijk is en heeft erop aangedrongen om deze aansluiting onder deze wet te laten vallen. Bouwend Nederland heeft die stelling echter niet onderbouwd. Dat is ook logisch, want veel onderbouwing valt er onzes inziens ook niet voor te leveren. In de praktijk komt graafschade aan huisaansluitingen van de riolering nauwelijks voor. Dit blijkt uit een onderzoek, dat nota bene is verricht door het

ministerie van Economische Zaken van oktober 2007. Het gaat daarbij om 250 graafschades aan de riolering betreffende een huisaansluiting per jaar, minder dan één incident per jaar per gemeente. Als zo'n graafincident zich voordoet, zijn de gevolgen zeer klein. Geen gevaarlijke stoffen, alleen vervelend voor de bewoners van het pand. De ligging van huisaansluitingen van de riolering is veelal niet bekend op het niveau van nauwkeurigheid waar deze wet om vraagt. Dat wordt erkend, want de gemeenten krijgen acht jaar de tijd om deze kennis te verwerven en te vervolmaken. De kosten die dat met zich meebrengt, zijn aanzienlijk. De schattingen lopen op tot 1 mld. Wij willen dan ook graag de argumentatie zien en horen dat deze kosten opwegen tegen de baten.

Als die kosten opwegen tegen de baten -- wat wij ons niet kunnen voorstellen -- en als de argumentatie klopt van Bouwend Nederland en CUMELA, is er alle reden tot financiële compensatie. Als deze compensatie er niet komt en de wettelijke regeling tot huisaansluiting van riolering wel, zou er wel eens voor een aantal gemeentes aanleiding kunnen zijn om hun tarieven, bijvoorbeeld het rioolrecht, sterk te verhogen. Dan zullen er weer overal krokodillentranen geplengd worden over de onverantwoordelijke stijging van de gemeentelijke tarieven. Het lijkt ons beter dat het kabinet dit voorkomt en nu ofwel financieel compenseert, ofwel de verplichte registratie huisaansluiting riolering uit dit wetsvoorstel schrapt. Het zal duidelijk zijn dat het laatste onze sterke voorkeur heeft.

Een andere kostenpost voor de gemeenten is die van de weesleidingen. In de praktijk blijkt dat bij alle projecten van enige omvang één of meer weesleidingen wordt aangetroffen. De naam weesleidingen zegt het al: de dader ligt op het kerkhof, dus de gemeente is aansprakelijk voor het verwijderen of verleggen van deze leidingen, met alle financiële consequenties van dien. Als de minister in haar memorie van antwoord stelt dat haar niet duidelijk is voor welke kosten de gemeenten gecompenseerd moeten worden, gaat het ook over deze kosten. Als zij verder stelt dat de omvang van de kosten vooralsnog onduidelijk is en dat ervan mag en moet worden uitgegaan dat weesleidingen een uitzondering zijn, kan ik haar als oud-directeur openbare werken zeggen dat dit niet het geval is, want een weesleiding is bij een project eerder regel en het is uitzonderlijk als er geen weesleiding wordt aangetroffen.

Volgens mijn fractie moet er met de VNG overleg gevoerd worden, om

overeenstemming te bereiken over de vraag hoeveel kosten er met deze weesleidingen zijn gemoeid. Het zou onzes inziens fair zijn als het Rijk de helft van deze kosten voor zijn rekening nam.

*N

De heer **Reuten** (SP): Voorzitter. Ik dank de minister van Economische Zaken voor de beantwoording van de vragen van de SP-fractie. Mijn fractie steunt de hoofdlijnen van dit wetsvoorstel, met name het oogmerk ervan. Niettemin, en mede naar aanleiding van de memorie van antwoord, is mijn fractie niet overtuigd van de proportionaliteit van het voorstel waar het de huisaansluitingen van ondergrondse netten betreft, in het bijzonder de vermoedelijke kosten ervan in het licht van de vermoedelijke baten. Deze kwestie kwam zojuist al een aantal malen ter sprake.

Mijn fractie ziet enige discrepantie tussen informatie die wij nu bezitten over de kosten die het wetsvoorstel met zich mee zal brengen. Deze discrepantie is er tussen enerzijds hetgeen de minister heeft aangegeven, of juist niet heeft aangegeven, in de memorie van toelichting, het overleg met de Tweede Kamer en de memorie van antwoord, en anderzijds andere bronnen, waarover ik zo dadelijk meer zal zeggen. Uit informatie afkomstig van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, de wethouders van de vier grootste gemeenten en het Gemeentelijk Platform Kabels & Leidingen hebben wij het volgende begrepen. In de eerste plaats bestond er, voorafgaand aan de versie van het wetsvoorstel die in maart 2006 naar de Tweede Kamer werd gestuurd, een versie waarin de huisaansluitingen niet voorkwamen. In de tweede plaats is deze eerdere versie rond april 2005 ter consultatie aan vertegenwoordigers van de grondroerders en netbeheerders gestuurd, inclusief de gemeenten. In de derde plaats is over de huidige versie van het voorstel, inclusief huisaansluitingen, niet opnieuw geconsulteerd. In de vierde plaats hebben alle analyses van kosten en baten die de minister het parlement tot nu toe verstrekke, inclusief die voor gemeenten, betrekking op ondergrondse netten exclusief huisaansluitingen. Kan de minister dit beknopte historisch relaas bevestigen? Was verder de versie van het wetsvoorstel die de Raad van State werd voorgelegd, de versie van vóór of na de majeure wijziging betreffende huisaansluitingen?

Begrijpt de minister dat bij degenen die kennis nemen van het wetsvoorstel en de behandeling ervan, de indruk kan ontstaan dat zij het parlement over de kosten van het wetsvoorstel verkeerd, onduidelijk of misleidend heeft geïnformeerd, zowel in de memorie van toelichting als in het overleg met de Tweede Kamer en in de memorie van antwoord? Dit is een vraag. Het gaat hierbij met name om de consultatie over het wetsvoorstel en om de kosten. Ik licht dit toe. Het ging in de stukken bij dit wetsvoorstel steeds om bedragen van enige tientallen miljoenen euro's aan kosten. Nu blijkt dat het gaat om honderden miljoenen tot wellicht één miljard voor gemeenten. Mogelijk gaat het bovendien voor de overige grondroerders, casu quo netbeheerders nu eveneens om honderden in plaats van tientallen miljoenen euro's. Overigens is het bij de bedragen die wél in de stukken bij het wetsvoorstel circuleren, veelal onduidelijk op welk jaar ze betrekking hebben. Wij hebben de indruk dat het veelal om het jaar 2002 gaat. Kan de minister dit bevestigen en kan zij toezeggen de Kamer hierover voortaan nauwkeurig te informeren?

Ik geef drie voorbeelden van de bedoelde informatie. Het is vrij eenvoudig om het aantal voorbeelden uit te breiden. Ten eerste. Op 13 juni 2007 stelt de minister in de Tweede Kamer over de kosten van het wetsvoorstel voor gemeenten, dat deze betrekking hebben op 50.000 km gemeentelijke netten, waaronder riool en openbare verlichting. Dit kan niet juist zijn. Alleen al het Nederlandse wegennet beslaat ongeveer 135.000 km, waarvan 10% rijks- en provinciewegen. Zonder huisaansluitingen hebben wij het dan al over ruim 120.000 km netten voor verlichting en mogelijk nog eens 120.000 km riool. Verder zijn er in Nederland ruim 7 miljoen woningen, waarvan bijna 70% eengezinswoningen. Ik schat dat het om 5,5 tot 6 miljoen gehele panden gaat, laten wij zeggen 5,5 miljoen. Als wij rekenen dat die gemiddeld slechts 6 meter van het hoofdnet aflaggen, hebben wij het nog eens over 33.000 km rioolnet. Als ik dit optel, kom ik op een aantal kilometers leidingen dat ruim vijf maal zo hoog is dan het aantal dat de minister het parlement verstrekke. Graag hoor ik van haar de correcte cijfers.

Een tweede voorbeeld is het volgende. In de memorie van toelichting van maart 2006 stelt de minister over het digitaal registreren van de liggingsgegevens als vectorinformatie door gemeenten het volgende: "De totale kosten (...) worden voor alle Nederlandse

gemeenten geraamd op circa 36,5 mln." Ik benadruk dat de minister spreekt over de totale kosten. Zoals ik al aangaf, komt de VNG echter alleen al voor rioolaansluitingen op een bedrag dat oploopt tot 1 mld. In het overleg met de Tweede Kamer van 13 juni 2007 herhaalt de minister het bedrag van 36,5 mln. Ik merk op dat zij dit bedrag herhaalt in een debat waarin mijn partijgenote, mevrouw Gesthuizen, juist uitgebreid de kwestie van huisaansluitingen had ingebracht.

Ik noem een derde voorbeeld. In de memorie van antwoord uit december 2007 aan de Eerste Kamer schrijft de minister het volgende: "De bij de voorbereiding van het wetsvoorstel gemaakte kosten-batenanalyse lijkt overigens voor alle partijen positief uit te pakken." De minister verzuimt erbij te schrijven dat deze analyse van kosten en baten de voorbereiding betreft van een wetsvoorstel dat het parlement nooit bereikte. Graag hoor ik het commentaar van de minister op deze drie voorbeelden.

Ik kom tot het laatste onderdeel van de nadere informatie die ik in dit kader van de minister wil krijgen. De SP-fractie heeft met instemming kennis genomen van haar toezegging om binnen twee jaar een onderzoek uit te voeren houdende een analyse van kosten en baten van de mogelijke invoering van het wetsvoorstel. Wij gaan ervan uit dat dit een ex post analyse betreft, dat wil zeggen dat die tot stand komt aan de hand van empirische gegevens die dan beschikbaar zijn, na de eerste fase van het invoeringsproces. Er zijn sinds de oorspronkelijke indiening van het wetsontwerp bij de Tweede Kamer, het voorstel inclusief de informatie-uitwisseling voor huisaansluitingen, bijna twee jaar verlopen. Ik neem daarom aan dat het ministerie van Economische Zaken inmiddels over een globale ex ante analyse van kosten en baten beschikt, inclusief de huisaansluitingen. Voor de beoordeling van het wetsvoorstel is deze analyse uiteraard relevant. Daarom verzoek ik de minister om de Eerste Kamer straks een beknopte versie van deze analyse te overleggen.

Mevrouw de voorzitter. Ik ben toe aan mijn laatste punt. Zo lang het informatiesysteem niet volledig en effectief is, kan artikel 2, lid 3 betreffende de graafmelding en de procedure die daaraan vastzit maatschappelijk onverantwoord zijn, namelijk bij calamiteiten, zoals een omvangrijk gaslek. Artikel 21, lid 2, stelt dat voor dergelijke gevallen een AMvB kan worden getroffen. Wij vragen de minister toe te zeggen dat zij deze maatregel treft

tegelijktijd met de eventuele invoering van de wet, en dat zij de AMvB opstelt in overeenstemming met het Gemeentelijk Platform Kabels & Leidingen. Voorts vragen wij in verband met het subsidiariteitsbeginsel de toezegging dat alle overige delegatiebepalingen uit het wetsvoorstel worden opgesteld in samenspraak met dit platform en de VNG.

Ik zie uit naar de beantwoording van de minister.

*N

De heer **Van den Berg** (SGP): Voorzitter. Ik voer het woord mede namens de fractie van de ChristenUnie.

Mede naar aanleiding van signalen uit de samenleving is dit wetsvoorstel tot stand gekomen. Er werd geconstateerd dat het met de registratie van de Nederlandse kabel- en leidingnetten niet zo best gesteld zou zijn. Ik druk mij dan heel netjes uit. Dit zou ons bij ongewijzigd beleid opbreken. Dat bleek ook uit publicaties. Weliswaar bleek na onderzoek dat de kennis van de beheerders over hun netten over het algemeen wel goed te noemen was. De problematiek spitste zich toe op tekortkomingen in de uitwisseling van gegevens. Daarnaast bleek dat er ook sprake is van veel graafschades.

Onze fracties onderschrijven de doelstelling van het wetsvoorstel. Door de grote hoeveelheid ondergrondse kabels en leidingen is de ondergrondse ruimte zeer schaars geworden. Ook is sprake van een grote uitbreiding in de telecomsector. Wat staat ons nog meer te wachten? Dit brengt ons tot de vraag aan de minister of dit in de toekomst problemen zal geven nu de ruimte onder de grond zo schaars is geworden. Wat is de visie van de minister met betrekking tot de toekomst? Wat betekent dit voor onze economie? Als hier niets aan wordt gedaan, heeft dat voor onze economie geen nadelige gevolgen? Duidelijk is in ieder geval dat wetgeving noodzakelijk is om te voorkomen dat het ene net het beheer van andere netten in gevaar zal brengen en zonder noodzaak kan bemoeilijken.

De problematiek die nu wettelijk zal worden geregeld, is naar onze mening ontstaan doordat zelfregulering te kort schoot. Daarnaast was de kennis en ervaring, als gevolg van zelfregulering, bij de overheid onvoldoende aanwezig. Dat is een les die wij naar onze mening ter harte moeten nemen. Bepaalde publiekrechtelijke zaken kun je niet door zelfregulering laten regelen. Dan loopt je

tegen problemen aan die grote gevolgen kunnen hebben.

Bij de totstandkoming van dit wetsontwerp hebben betrokkenen hun belangen kunnen inbrengen. Dit is een loffelijk streven, om een zo breed mogelijk draagvlak te verkrijgen. Het gevaar is dan wel altijd aanwezig dat de lappendeken van wensen van betrokkenen de wetgeving vertroebelt. Daarvan vinden wij ook iets in dit wetsvoorstel terug. Daarom vragen wij de minister of het wetsvoorstel voldoende waarborgen biedt voor verbetering van de veiligheid en het voorkomen van leveringsonderbrekingen van essentiële nutsvoorzieningen. Dit is te meer van belang omdat, zo hebben wij begrepen, een groot gedeelte van de graafwerkzaamheden wordt uitbesteed. Hierbij zijn lang niet altijd toezichthouders aanwezig.

Bij de schriftelijke voorbereiding is door onze fracties gevraagd of de wet niet leidt tot hoge kosten en veel onnodige rompslomp. Hierbij hebben wij nadrukkelijk gewezen op de verplichte registratie van huisaansluitingen met alle gevolgen van dien. Het rioleringsnet is ingewikkeld en niet eenduidig. Zo kan er sprake zijn van een gemengd stelsel of een gescheiden stelsel. Ook de ligging van huisaansluitingen van rioleringen zijn veelal niet bekend op het niveau van nauwkeurigheid waar de wet om vraagt. Nu hebben de gemeenten weliswaar acht jaar de tijd om aan de voorgestelde wettelijke verplichting te voldoen, maar dit zal veel extra inspanning vragen. In een recent schrijven van de VNG wordt onderbouwd dat een grove schatting laat zien dat de kosten voor de gemeenten op kunnen lopen tot 1 mld., terwijl uit het rapport nulmeting grondroerdersregeling duidelijk is geworden dat de schade aan de huisaansluitingen van rioleringen zeer beperkt is. Hoe verhoudt dit zich tot de te maken kosten? Is het nu echt nodig om hiertoe over te gaan? Onze voorkeur heeft dat in ieder geval niet. Als de minister daar toch goede redenen voor heeft, verzoeken wij haar aan te geven hoe de financiële gevolgen voor de gemeenten zullen worden gecompenseerd.

Wij wachten de antwoorden van de minister met belangstelling af.

*N

De heer **Laurier** (GroenLinks): Voorzitter. Het zal rond 2000 zijn geweest dat het College van B en W in Leiden ergens op werkbezoek ging. Naar goed gebruik bleef één wethouder achter om op de winkel te passen. Dat was wethouder Pechtold. Ergens in de middag

kwam het paniekerige telefoontje dat bij graafwerkzaamheden op het Levendaal een ongeluk was gebeurd. Er was een gasleiding geraakt en de graafmachine stond in brand. Er was nogal wat paniek over de gevolgen. Het was niet duidelijk waar de leidingen precies lagen en hoe ingegrepen moest worden. Er is die middag heel wat heen en weer getelefoneerd tussen dat deel van het college dat op werkbezoek was en de wethouder die was achtergebleven. Vorig jaar waren er niet ver bij mij vandaan wederom graafwerkzaamheden. Daarbij werd opnieuw een leiding geraakt. Het treinverkeer naar Utrecht moest stil worden gelegd. Het zal duidelijk zijn dat dit soort ervaringen, naast de droge cijfers, ons ervan overtuigen dat deze wet van belang is. Het is een belangrijke stap vooruit. Het kan betekenen dat dit soort incidenten in aantal vermindert.

Toch heeft mijn fractie nog een drietal vragen over de wet. Worden de gemeenten die al verder zijn gegaan, niet geremd door datgene wat nu wordt vastgelegd, de standaarden? Het voorbeeld van Rotterdam is al eerder genoemd. Er wordt bij gegevensuitwisseling een groot vertrouwen in geautomatiseerde systemen gesteld, maar een deel moet nog worden ontwikkeld. Wil de minister iets meer aangeven over wat dat vertrouwen rechtvaardigt? Wij kennen de verhalen over andere automatiseringssystemen waarvan men hoge verwachtingen had. Ik denk dat het van belang is dat de minister ons in het licht van die andere ervaringen geruststelt.

De derde vraag heeft betrekking op de proportionaliteit, waarbij het in het bijzonder om de huisaansluitingen op de riolering gaat. De VNG heeft in een recente brief een schatting van de kosten van het in beeld brengen hiervan aangegeven: ongeveer 1 mld. Bovendien geeft zij aan dat het bij deze aansluitingen om relatief weinig graafincidenten gaat. Klopt dit? En is het essentieel voor deze wet om deze aansluitingen erbij te betrekken? Er is per slot van rekening een overgangstermijn van acht jaar. In de memorie van toelichting verwijst de minister ook naar het eventueel bekostigen hiervan via het rioolrecht. De heer Van Driel wees er al op dat dit tot een aanzienlijke verhoging van gemeentelijke lasten zou kunnen leiden. Mogen wij uit deze suggestie in de memorie van toelichting afleiden dat de minister niet bereid is om gemeenten te compenseren, als er al hoge kosten zijn en als het al noodzakelijk is om deze rioolaansluitingen in de wet op te nemen? Laat

ik duidelijk zijn, voor ons is dit een detailkwestie en hoeven deze aansluitingen niet per se een onderdeel van deze wet te zijn. Ze zouden wat ons betreft dan ook geschrappt kunnen worden.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt van 15.20 uur tot 16.25 uur geschorst.

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede dat een voorgenomen beslissing omtrent een ter instemming aangeboden JBZ-besluit tijdens deze vergadering in de zaal ter inzage is gelegd, conform het voorstel van de commissie voor de JBZ-Raad. Als aan het einde van de vergadering geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer heeft besloten conform dit advies.

**

(De voorgenomen beslissing is als noot opgenomen aan het einde van deze editie)<1>

*B

!Informatie-uitwisseling ondergrondse netten!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Regels over de informatie-uitwisseling betreffende ondergrondse netten (Wet informatie-uitwisseling ondergrondse netten) (30475).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister **Van der Hoeven**: Mevrouw de voorzitter. Dit wetsvoorstel is verleden jaar vlak voor de zomer in de Tweede Kamer aan de orde geweest. Al eerder, in een debat op 4 december 2006, dus nog voor mijn aantreden als minister, was er in deze Kamer al gewezen op het belang van een voortvarende behandeling van dit wetsvoorstel. Het is dan ook goed dat deze Kamer zich er vandaag over uitspreekt. Het is van belang voor de praktijk, de belanghebbenden zitten er ook op te wachten. En met de verplichtingen in deze wet zullen de knelpunten bij de huidige zelfregulering worden weggenomen.

Er zijn in Nederland circa 2350 professionele grondroerders en ongeveer elfhonderd beheerders, inclusief de

gemeenten. En er zijn veertigduizend graafincidenten per jaar, wat natuurlijk niet niks is. Deze incidenten leveren een schade op van 140 mln. tot 175 mln. per jaar. Alleen al door verplichte uitwisseling van informatie zal deze schade naar verwachting met zo'n 30% gereduceerd worden, dus dat scheelt nogal wat.

De wet zal ook zorgen voor het beperken van overlast voor bedrijfsleven en burger. Het gaat er natuurlijk om dat de levering van stroom verzekerd is en dat het gebruik van internet en de vaste telefoon verzekerd is. Ook voor de externe veiligheid is dit een stap voorwaarts.

Nu vroeg de heer Van den Berg of er niet het risico is van vertroebelde wetgeving en of het wetsvoorstel wel voldoende waarborgen biedt voor het verbeteren van de veiligheid en het voorkomen van onderbrekingen in de levering van essentiële nutsvoorzieningen. Het doel is juist het verbeteren van de veiligheid, waarbij wij gebruik hebben gemaakt van de ruime kennis in het veld. Dit is goed, omdat wij op deze manier een draagvlak kunnen verkrijgen en te weten komen wat in de praktijk werkbaar is. Dit wil niet zeggen dat alle wensen zijn gehonoreerd, want in sommige gevallen waren wensen tegenstrijdig, zodat er een keuze moest worden gemaakt. Het is dus geen lappendeken van wensen geworden en ik denk dat het ook een goed wetsvoorstel is geworden.

De heer Van den Berg wees erop dat de ruimte ondergronds voor kabels en leidingen schaars wordt. Hij vroeg zich af of dit geen nadelige gevolgen voor de economie zou kunnen hebben. Met dit wetsvoorstel wordt in ieder geval het inzicht in de locatie van kabels en leidingen verbeterd. Bovendien hebben VROM en een aantal gemeenten initiatieven genomen om de ondergrondse ordening te verbeteren. In combinatie met een strakkere regie zal dit het schaarser worden van de ondergrondse ruimte afremmen. Dit zal ook wel degelijk een uitwerking hebben op de economische ontwikkeling; dit wetsvoorstel levert hieraan een bijdrage, omdat het een verplichting bevat om de huidige structuur van kabels en leidingen in kaart te brengen.

Ik kom toe aan het wetsvoorstel als zodanig. Het wetsvoorstel regelt primair een goede informatie-uitwisseling. Dat betekent dat het gebruik van het kliksysteem niet meer vrijblijvend is. Het gewenste effect is gedragsverandering bij partijen die zijn betrokken bij graafwerkzaamheden. Dat betekent dat je gewoon zorgvuldig moet

graven, dat moet de norm zijn. Vandaar de plicht tot zorgvuldig graven, zorgvuldig opdracht geven en elektronische informatie-uitwisseling. Het kaartmateriaal moet aan wettelijke kwaliteitseisen voldoen. Het wetsvoorstel maakt beter duidelijk, wie welke verantwoordelijkheid wanneer heeft. Verder noem ik het toezicht door het Agentschap Telecom.

Ik heb de Kamer goed gehoord over het bezwaar tegen bepalingen die afwijkingen van de wet met behulp van lagere regelgeving mogelijk maken. Daarom heb ik voorafgaand aan de behandeling in de Tweede Kamer een derde nota van wijzigingen ingediend, die die bepaling in het wetsvoorstel heeft geschrapt. Waarom heb ik dat gedaan? Dat was eigenlijk een uitvloeisel van de aangenomen motie-Jurgens, die in zijn algemeenheid over deze problematiek gaat. Als er iets gebeurt of als het nodig is dat iets moet worden gedaan wat niet is voorzien, moet de wet worden aangepast, zodat een aanpassingsvoorstel moet worden ingediend, in plaats van een algemene maatregel van bestuur. Ik denk dat dat goed is.

Mevrouw Kneppers vroeg of schades voortvloeien uit gebrekkige informatie-uitwisseling, of uit onzorgvuldig graven. Dat is niet zomaar te zeggen: je ziet dat er verschillende oorzaken voor schades zijn. Het heeft in ieder geval ook te maken met het vrijwillige karakter van het informatie-uitwisselingsproces, de snelheid van de informatie-uitwisseling, de tijdigheid en de toegankelijkheid ervan, de juistheid en de actualiteit en met onzorgvuldig graven, bijvoorbeeld het niet opvragen van kaarten of het niet nemen van voorzorgsmaatregelen. Er kan dus niet één oorzaak worden aangewezen.

Mevrouw Kneppers vroeg of ik een verduidelijking kan geven van de verantwoordelijkheidsverdeling, ofte wel: blijft de grondroerder altijd de pineut, omdat hij gevaarzettende handelingen verricht? De achterliggende vraag was: wat verandert er op het gebied van de aansprakelijkheid bij graafincidenten? Het wetsvoorstel stelt niet de aansprakelijkheid van partijen in zijn algemeenheid vast en wijzigt ook niet de aansprakelijkheidsregeling van het BW. Dat kan ook niet, want dan zou het een beetje avonturieren zijn geweest, en dat doen wij niet. Maar het wetsvoorstel bevat wel voorschriften die het voorkomen van graafschade tot doel hebben. Die voorschriften verduidelijken wat je in ieder geval moet doen om niet onrechtmatig te handelen. Als die voorschriften worden overtreden, staat het

onrechtmatige karakter van de gedraging in de zin van het BW vast. Waarom hebben wij dat gedaan? Omdat dit de bewijspositie van degene die schade lijdt zonder dat medeaansprakelijkheid vaststaat, versterkt. De aansprakelijkheid in specifieke gevallen is en blijft een zaak van de rechter. De beheerder krijgt wettelijke verplichtingen waaraan hij moet voldoen. Hiervoor geldt qua aansprakelijkheid hetzelfde als voor de grondroerder: je moet je houden aan je verplichtingen en dat is wat dit wetsvoorstel regelt.

Mevrouw Kneppers verwees naar artikel 5, lid 2 van het BW. Daarin staat een definitie van het begrip "net" die niet spoort met die van hetzelfde begrip in artikel 1 van dit wetsvoorstel. Waarom hebben wij niet voor dezelfde terminologie gekozen? Voor de toepassing van die algemene eigendomsregel van het BW is de bestemming van het net richtinggevend om te bepalen, wie het eigendom van het net toekomt. Artikel 5.2 van het BW beoogt dan ook geen algemene netdefinitie te geven, maar hiervoor te verwijzen naar sectorale wetten, waarin wel in een definitie van een specifiek net is voorzien. Dit wetsvoorstel heeft behoefte aan een algemene netdefinitie, omdat niet van ieder type net wettelijke definities bestaan. Dan zoek je dus aansluiting bij de omschrijving in het BW. Er is inderdaad een verschil, namelijk dat artikel 5.2 BW een ruimere omschrijving kent dan alleen ondergrondse netten, namelijk alle met de grond verbonden netten, waar dit wetsvoorstel op ziet. Dit wetsvoorstel voorziet alleen in de ondergrondse netten, wat inderdaad leidt tot een bescheiden afperking in de formulering, maar niet tot een terminologische tweedeling.

In het wetsvoorstel als zodanig staat in artikel 1, lid e de omschrijving van het net. Dat is dus de algemene omschrijving: een ondergrondse kabel of leiding. Dat betekent dat het pas los staat van het net op het moment dat het bovengronds komt, wat in veel gevallen pas in de meterkast is. Dat was, zeg ik tegen de heer Reuten, de algemene zinsnede, ook toen het wetsvoorstel naar de Raad van State toeging. Maar daarna is artikel 45 aan het wetsvoorstel toegevoegd. Dat artikel is een uitzonderingsbepaling. Daarin is geregeld dat het aanleveren van de gegevens voor de huisaansluitingen pas acht jaar na inwerkingtreding van de wet hoeft te gebeuren. Dat artikel is er dus later aan toegevoegd, na het advies van de Raad van State. Maar het feit dat dit een uitzonderingsbepaling is, geeft aan dat in de

omschrijving in artikel 1 de huisaansluitingen daarvan mede onderdeel uitmaakten. Die waren bij de eerdere versies van het wetsvoorstel betrokken.

De heer **Reuten** (SP): Van begin af aan was duidelijk, ook voor de gemeentelijke instellingen en de Raad van State die over het wetsvoorstel zijn geconsulteerd, dat die huisaansluitingen erbij waren?

Minister **Van der Hoeven**: Het had duidelijk kunnen zijn en ook behoren te zijn voor degenen die geconsulteerd werden...

De heer **Reuten** (SP): Maar het was niet duidelijk!

Minister **Van der Hoeven**: ...dat huisaansluitingen deel uitmaken van de begripsomschrijving van het net. Het net is immers een ondergrondse kabel of leiding. Pas op het moment dat kabel of leiding bovengronds komen, maakt ze geen onderdeel meer uit van het net, want dan is de huisaansluiting ondergronds, en maakt dus deel uit van het net. Daarna is de uitzonderingsbepaling erin gekomen, waarin werd aangegeven dat het aanleveren van die gegevens pas acht jaar na inwerkingtreding van de wet dient te gebeuren.

De heer **Reuten** (SP): U zegt dus dat men had kunnen weten dat het ging om huisaansluitingen, maar men wist het niet.

Minister **Van der Hoeven**: Het laatste kan ik beamen noch ontkennen, maar men had het wel kunnen weten, en men had het ook behoren te weten.

De heer **Franken** (CDA): In het voorlopig verslag hebben wij de vraag gesteld wat het begin en het einde van een net zijn. Daarop is geantwoord: daar waar het transport begint of eindigt. Die formulering wordt niet gedekt door datgene wat u zojuist aanhaalt in artikel 45, lid 2, waar wordt gezegd dat het einde van het net daar is waar het perceel dat in de WOZ is gedefinieerd, wordt genoemd. Dat klopt dus niet helemaal. Het is van belang om dat onderscheid wel te kunnen maken. Misschien wil de minister daarover helderheid geven?

Minister **Van der Hoeven**: Ik kom daar in tweede termijn op terug.

Mevrouw Kneppers sprak over de klachten van grondroerders, waarbij ook van belang is dat beheerders zorgvuldig

aanleggen. Zij vroeg hoe de hinderbepaling in het wetsvoorstel wordt geëffectueerd. Wat betekent het dat je niet zonder noodzaak het beheer van andere netten mag bemoeilijken? Met de hinderbepaling wordt beoogd om het belang van het zorgvuldig aanleggen en beheren van netten vast te leggen. Deze werkt primair tussen beheerders en komt daarmee tegemoet aan de zorg van grondroerders, die zorgvuldig moeten graven te midden van slordig gelegde infrastructuur. Deze bepaling geldt al op grond van de Telecomwet, maar de toepassing wordt met dit wetsvoorstel verbreed tot alle beheerders, inclusief de beheerders van telecomnetten.

De toevoeging "zonder noodzaak" is opgenomen, omdat een zekere mate van hinder soms onvermijdelijk is. Mevrouw Kneppers gaf als voorbeeld dat hoger liggende kabels de toegang tot onderliggende kabels bemoeilijken. In hoeverre deze mate van hinder acceptabel is, is afhankelijk van de omstandigheden per geval. Als er sprake is van bemoeilijken, bijvoorbeeld omdat beheer van andere netten als gevolg van de ligging niet goed mogelijk blijkt, bepaalt het tweede lid dat de beheerder van het hinderlijke net op eigen kosten maatregelen moet nemen, waaronder zo nodig het verplaatsen van het hinderlijke net. Die bepaling kan worden ingeroepen door de burgerlijke rechter en zodoende worden geëffectueerd, maar deze is natuurlijk situationeel bepaald.

Mevrouw **Kneppers-Heijnert** (VVD): "Zonder noodzaak" is een term die de burgerlijke rechter volgens mij niet kent. Ik kan mij voorstellen dat hij "onredelijk" kent en dan een belangenafweging kan maken, maar met "zonder noodzaak" kan hij volgens mij niet uit de voeten.

Minister **Van der Hoeven**: Ik heb begrepen dat hij uit de voeten kan met de bepaling dat de beheerder van het hinderlijke net op eigen kosten maatregelen moet nemen. Ik ben het met u eens dat uit de jurisprudentie zal moeten blijken in hoeverre het aspect van hinderlijkheid al dan niet wordt gehonoreerd door de burgerlijk rechter. Dat zullen wij moeten afwachten, want dat kan ik nu niet aangeven. Van belang is dat de bepaling kan worden ingeroepen en kan worden geëffectueerd. Dat was het punt waar het om draaide. Dat is volgens mij wel degelijk mogelijk.

Er zijn ook vragen gesteld over de beveiliging. Natuurlijk is beveiliging nodig, zodat onbevoegden niet in het systeem

kunnen komen en oneigenlijk gebruik van de informatie kunnen maken. Daar heeft de Kamer een punt. Dat betekent dat daarvoor identificatievereisten nodig zijn, dat straks alleen maar toegang mogelijk is voor geautoriseerden en dat er extra aandacht moet worden besteed aan situaties zoals een terroristische dreiging. Dat heeft overigens geleid tot het uitbreiden van de bevelsbevoegdheid van de minister van Justitie en tot het aanwijzen van een aantal veiligheidsrisicogebieden. Dat betekent dat het plaatselijke bevoegd gezag wordt ingelicht, als in deze gebieden een klikmelding wordt gedaan.

De heer Van Driel vroeg of dit wel goed is geregeld en of wij de onafhankelijke Onderzoeksraad voor veiligheid er nog een keer naar moeten laten kijken. Ik kan ook geen garanties geven dat liggingsgegevens niet in verkeerde handen komen, maar je moet wel barrières opwerpen op het gebied van toegang en beveiliging. Daaraan is nadrukkelijk aandacht besteed, zowel bij het maken van het wetsvoorstel als bij de voorbereiding op de uitvoering door het Kadaster. Iedereen die informatie opvraagt, moet zich aanmelden bij het Kadaster.

Natuurlijk heb je een balans nodig tussen enerzijds openheid over informatie die nodig is om graafschade te voorkomen, want dat is ook veiligheid, en anderzijds het bemoeilijken van de toegang om misbruik te voorkomen. Een grondroerder moet zich registreren bij het Kadaster en beschikken over een autorisatie voor het systeem en over een gedragscode. Bij ministeriële regeling worden specifieke zaken geregeld, zoals de identificatievereisten en het aanwijzen van veiligheidsrisicogebieden. Het ministerie van Justitie heeft extra bevoegdheden gekregen. Natuurlijk zullen beheerders en grondroerders zelf voorzorgsmaatregelen nemen, bijvoorbeeld door geen gegevens aan derden te verstrekken.

De toets die de heer Van Driel voorstelt, wordt uitgevoerd door de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding. Ik zie niet direct een reden om nog een toets te laten uitvoeren door de onderzoeksraad.

De heer **Van Driel** (PvdA): Wij kunnen ermee leven als er wordt getoetst door een geëigende instantie. Kunnen wij daar vertrouwelijk over beschikken? De minister praat iets te makkelijk over codes, toegangsbeveiliging enzovoorts. Als je er iets van weet, weet je dat deze net zo makkelijk te kraken zijn. Daarover maak ik mij zorgen. Ik

denk dat de raad hiervoor beter geëquipeerd is. Als de minister ons ervan kan overtuigen dat dit niet het geval is, kan ik ook leven met de coördinator, maar volgens mij heeft de raad hierover al eerder dingen gezegd. Ik weet niet zeker of daarmee wel wat is gebeurd, om het heel zachtjes te zeggen.

Minister **Van der Hoeven**: U wilt dat de Kamer wordt geïnformeerd over de resultaten van die toets. Klopt dat? Dat zeg ik toe. Het kan zijn dat dit vertrouwelijk moet gebeuren, maar dan neem ik uiteraard contact op met de Kamer.

Mevrouw Kneppers vroeg of de veiligheidsgebieden bij AMvB worden aangewezen. Ja, zij worden bij AMvB aangewezen.

De heer Reuten vroeg om in de overgangperiode bij AMvB regels op te stellen wat betreft calamiteiten. Er is voorzien in een AMvB die tegelijk met de wet in werking zal treden. Deze bevat een aantal bepalingen voor calamiteiten in de overgangperiode, zoals een omvangrijk gaslek. Dan hebben wij het over een verkorte meldingsprocedure, waarbij de grondroerder telefonisch informatie moet inwinnen bij de beheerders.

De heer Reuten vroeg of wij ervoor kunnen zorgen dat deze en andere uitvoeringsregels in samenspraak met het Gemeentelijk Platform Kabels & Leidingen en de VNG worden opgesteld. Tot nu toe hebben wij andere partijen, zoals het platform voor kabels en leidingen en de VNG, betrokken bij die gedelegeerde regelgeving. Ook toekomstige regelgeving wordt op die manier in overleg vormgegeven. Ik kan niet garanderen dat ik met elke partij overeenstemming kan bereiken, want je moet uiteindelijk een afweging maken waarbij je alle belangen in het oog moet houden. De heer Reuten heeft wel gelijk als hij vraagt om die belangen zorgvuldig af te wegen. Daarop is mijn antwoord "ja".

De heer **Reuten** (SP): Ik heb een onderscheid gemaakt. Ik heb gevraagd om over het calamiteitenartikel overeenstemming te bereiken met het Gemeentelijk Platform Kabels & Leidingen en om de overige delegatiebepalingen op te stellen in samenspraak met dit platform en de VNG.

Minister **Van der Hoeven**: Dat kan niet. Er zijn een aantal partijen met verschillende belangen die er iets over te zeggen hebben. Als u tegen mij zegt dat het in overeenstemming moet zijn met een van die

partijen, zou ik daarmee aangeven dat ik de belangen van andere partijen daaraan ondergeschikt maak. Dat lukt echt niet.

De heer **Reuten** (SP): Met samenspraak bedoel ik consultatie.

Minister **Van der Hoeven**: Consultatie, ja, maar het afwegen van de belangen moet je zelf doen.

Ik had wel gedacht dat er discussie zou ontstaan over de huisaansluitingen, want dat was wel te verwachten. Bij de huisaansluitingen gaat het om het deel van het rioolnet tot aan de perceelgrens en het deel van de perceelgrens tot aan de woning. Dat zijn twee verschillende dingen. Uit de Wet Milieubeheer volgt dat de gemeente verantwoordelijk is voor de riolering van de aansluiting op het hoofdriool tot aan de perceelgrens. Ik denk dat het probleem waar de heer Franken op doelde, daarmee te maken heeft. Het ligt daarmee in de rede dat in het kader van de grondroedersregeling de gemeente in beginsel als beheerder van dat deel van het riool wordt aangemerkt en daarover informatie moet uitwisselen. Wij hebben het dan over het stuk van het hoofdriool tot aan de perceelgrens. Die informatie-uitwisseling is overigens pas verplicht acht jaar na de inwerkingtreding van de wet. Dat hebben wij niet voor niets zo geregeld.

De tweede vraag is wie de beheerder is van het deel van het riool van de perceelgrens tot aan het gebouw. Wie dat is, hangt af van de omstandigheden in het concrete geval. Dat kan verschillend zijn, ook plaatselijk. Het is gebruikelijk dat de riolering van de perceelgrens tot de woning onder de verantwoordelijkheid van de huiseigenaar valt, want het riool ligt onder zijn grond. De huiseigenaar is normaal gesproken geen beheerder in de zin van de grondroedersregeling en hoeft daarom geen informatie over dat deel van de riolering uit te wisselen. Dat is het punt waarmee wij zaten. Het gaat er dus om wie informatieplichtig is.

Alle sprekers hebben vragen gesteld over de schade bij de huisaansluitingen. De vraag is hoe die zich verhoudt tot de te maken kosten voor het registreren van de huisaansluitingen op de riolering en of er iets met de financiële gevolgen kan worden gedaan. Voorts is de vraag of de verplichting voor huisaansluitingen niet kan vervallen. Volledigheid van de informatie is natuurlijk van belang. De huisaansluitingen maken onderdeel uit van die volledigheid. Het is waar

dat de graafincidenten bij huisaansluitingen van de riolering niet voor grootschalige storingen zorgen, maar ze doen zich wel regelmatig voor. Vaak wordt er gegraven naast de weg, terwijl huisaansluitingen, waaronder die op de riolering, veelal haaks liggen op het tracé waardoor er dus doorsnijdingen ontstaan. Blijkens de nulmeting doet een op de vier graafincidenten zich voor bij de huisaansluitingen. Die zorgen toch voor veel overlast en veel kosten voor bijvoorbeeld het midden- en kleinbedrijf. Het totale bedrag aan schade ligt rond de 1 mln.

De praktijk is dat het voor grondroerders verdraaid moeilijk is om die gegevens daadwerkelijk en op tijd beschikbaar te krijgen. Ik zie de toegevoegde waarde van de melding wel degelijk.

De heer **Van Driel** (PvdA): Ik wil even weten of ik de minister goed verstond. Zei zij 1mln.?

Minister **Van der Hoeven**: Ik zei 1 mln.

De heer **Van Driel** (PvdA): Ik heb verder niets meer te zeggen, voorzitter.

Minister **Van der Hoeven**: Ik heb oog gehad voor het feit dat niet alle partijen zo ver zijn bij de huisaansluitingen. Vandaar dat de verplichting pas over acht jaar ingaat. Tot die tijd is de uitwisseling van informatie vrijwillig.

Over de kosten hoor ik uiteenlopende geluiden en zijn de afgelopen periode ook uiteenlopende bedragen gecommuniceerd. Ik vind dat vervelend. De heer Reuten heeft daar gewoon een punt. Wat de kosten en het onderzoek betreft, moeten er twee dingen gebeuren. De heer Reuten heeft een andere perceptie van het onderzoek dat ik heb toegezegd dan ik. Ik heb in de Tweede Kamer gezegd dat de noodzaak van registratie van huisuitsluitingen een gegeven is en dat wij nagaan op welke manier die kan worden geregeld, op een kaart of anderszins. De heer Reuten interpreteerde deze toezegging iets anders. Daarom zeg ik dat hij een punt heeft. Omdat wij niet precies weten om hoeveel kosten het gaat en er op dat punt heel verschillende bedragen over de tafel vliegen, zeg ik graag toe dat wij over twee jaar de kosten wel degelijk in kaart zullen hebben gebracht en dat wij dat overzicht zullen gebruiken om te bezien of er compensatie nodig is. Juist vanwege de bestaande onzekerheid gaat het mij te ver om op dit moment compensatie toe te zeggen. Ik zeg dus wel graag toe dat wij er over twee jaar op terugkomen, dat wij dan de gegevens over

kosten en baten op tafel zullen hebben liggen en dat ik dan zal bekijken of er sprake moet zijn van compensatie.

Een oorzaak van de verschillende bedragen die als kosten zijn genoemd, is dat niet iedereen dezelfde kosten in de berekeningen meeneemt. Kosten die specifiek voor het riool gelden mogen uit rioolrechten worden betaald.

De heer **Reuten** (SP): In het vorige korte debatje hadden wij het over netten. De minister heeft toen gezegd: men had kunnen weten dat het over huisaansluitingen ging. De vraag is of EZ ook wist dat het over huisaansluitingen ging. In de memorie van toelichting staat op bladzijde 25 een paragraaf over effecten voor gemeenten. Daar wordt gerept van 36,5 mln. aan totale kosten. Uitgaande van grofweg zes miljoen percelen, gaat het dan om €6 per perceel. Volgens mij krijg je voor €6 nog niet eens een meter stoeptegels opgelicht, laat staan dat er voor dat bedrag metingen in de grond kunnen worden gedaan. Ik begrijp het dan ook niet.

Minister **Van der Hoeven**: Ik snap wat de heer Reuten bedoelt. Bij die 36,5 mln. hebben wij het over de totale kosten voor het vectoriseren en de investeringen in hard- en software. Dat bedrag is in 2005 berekend door Twijnstra Gudde. In het totstandkomingsproces is via een begeleidingsgroep een aantal gemeenten betrokken. Twijnstra Gudde heeft niet gekeken naar de huisaansluitingen. Daarom zei ik al dat de heer Reuten op dit onderdeel een punt heeft. Dat is ook de reden dat ik daarnet heb gezegd dat ik het noodzakelijk vind dat wij over twee jaar wel onderzoek doen, opdat wij dan weten over welke kosten wij spreken en in het licht daarvan kunnen bekijken of er reden is voor compensatie en, zo ja, op welke manier. Niemand heeft er iets aan als wij elkaar om de oren slaan met allerlei verschillende getallen.

De heer **Reuten** (SP): De minister slaat ons om de oren met een bedrag van 36,5 mln. en vermeldt dat dit afkomstig is van Twijnstra Gudde en dat de huisaansluitingen er misschien niet in zitten. Er is echter ook nog een bedrag van 1 mld. Tussen die bedragen ligt een "klein" gat. De minister zegt dat er over twee jaar wel duidelijkheid komt over de kosten die uit het wetsvoorstel voortvloeien. Zij kan toch niet van de Kamer vragen om een wetsvoorstel goed te keuren zonder dat bekend is wat het zal kosten?

Minister **Van der Hoeven**: Ik heb aangegeven wat de baten zijn van dit wetsvoorstel en waarom het hierin voorgestelde moet gebeuren. Wij hebben het over het onderdeel huisaansluitingen. De informatie-uitwisseling voor huisaansluitingen wordt pas over acht jaar verplicht, en niet eerder. Ik heb voorts aangegeven dat ik bereid ben om toch het onderzoek uit te voeren waarnaar de heer Reuten in feite vroeg, maar dat niet is toegezegd. Ik ben daartoe bereid, opdat wij dan op basis van de werkelijke situatie weten waarover het gaat.

De heer Reuten vraagt eigenlijk of het onderzoek dat door Twijnstra Gudde is gedaan niet op een andere manier had moeten zijn uitgevoerd. Destijds is gesteld dat alleen die kosten moesten worden meegerekend die direct aan het voorliggende wetsvoorstel gerelateerd zijn. Het ging dus om het vectoriseren van bekende liggingsgegevens van gemeentelijke netten. Nu zie je dat gemeenten ook kosten moeten maken, omdat ze op een aantal punten helemaal niet weten waar de eigen kabels en leidingen liggen. Dat is een heel ander verhaal. In dat geval is er sprake van achterstallig onderhoud. Ik wil ernaar kijken op de manier die ik heb toegezegd. Dat staat los van het wetsvoorstel als zodanig. Het wetsvoorstel als zodanig gaat over een breder aantal zaken. Het gaat over het totaal aan netten die in kaart moeten worden gebracht en over de totale uitwisseling van gegevens. Op dit punt heb ik gemeld wat mijn voornemen is.

De heer **Van Driel** (PvdA): Los van die 36 mln. en de berekeningen ex ante en ex post die over twee jaar worden uitgevoerd, is er ook nog eens sprake van een investering van 1 mld. En die investering zou nodig zijn om 1 mln. per jaar te kunnen verdienen!

Minister **Van der Hoeven**: Er vliegen nu allerlei bedragen over tafel. Ik kan op dit moment niet beoordelen of die bedragen omhoog of naar beneden zijn bijgesteld. Dat is de reden dat ik hiernaar onderzoek zal doen. Het bedrag van 1 mld. dat de VNG alleen al voor de rioolhuisaansluitingen noemt, heb ik nog niet eerder gehoord. Ik wil dan ook van de VNG weten waarop zij dit bedrag heeft gebaseerd.

De heer **Franken** (CDA): De minister zegt dat het zo ingewikkeld is voor de beheerders van huisaansluitingen dat zij hiervoor acht jaar de tijd krijgen. Na twee jaar wordt een overzicht opgesteld van de kosten die hiermee zijn

gemoeid. Dat betekent mijns inziens dat de beheerders die twee jaar niets zullen doen. Zij zullen immers wachten op het overzicht van de kosten. Na die twee jaar moeten wij nog drie jaar wachten op de evaluatie. Ik denk dat het heel goed mogelijk is om bij de evaluatie de vraag te betrekken of het nog wel nodig is om bij de huisaansluitingen door te pakken. Van de termijn van acht jaar resteert dan immers nog een staartje en dat geeft ons de tijd om te bezien hoe wij hier verder mee om moeten gaan.

Minister **Van der Hoeven**: In hetgeen de heer Franken zegt over de periode van twee jaar, kan ik mij vinden. Dat is een goed moment om een afweging te maken. Ik wil echter eerst wel weten waar het bedrag van 1 mld. van de VNG vandaan komt. Ik heb namelijk geen idee hoe de VNG dit bedrag onderbouwt. Als over twee jaar het onderzoek is afgerond en de kosten-batenanalyse is gemaakt, zal ik de Kamer aangeven of en, zo ja, hoe ik ga compenseren. Er is dan twee van de acht jaar verstreken en dat betekent dat er voldoende tijd over is om het voor de huisaansluitingen mogelijk te maken.

De heer **Franken** (CDA): Drie jaar nadat de gegevens zijn overgeleverd, laat de minister een evaluatie uitvoeren. Daarbij zal dit probleem toch zeker worden meegenomen?

Minister **Van der Hoeven**: Die evaluatie gaat over meer onderwerpen dan alleen de huisaansluitingen. Wij evalueren immers ook de wet als zodanig, de informatie-uitwisseling, het elektronische systeem enzovoorts.

De heer **Franken** (CDA): Het is niet uitgesloten.

Minister **Van der Hoeven**: Nee, maar voor de huisaansluitingen wil ik toch echt vasthouden aan een periode van twee jaar, want dat biedt ons de mogelijkheid om het goed uit te zoeken.

De heer **Reuten** (SP): Is de minister het met mij eens dat het om meer geld zal gaan dan die 36 mln.? Dat komt immers neer op slechts €6 per perceel.

Minister **Van der Hoeven**: Hoe die 36,5 mln. is berekend, heb ik zojuist aangegeven.

De heer **Reuten** (SP): 36,5 mln. is een bedrag waarmee wij niet uit de voeten kunnen.

Minister **Van der Hoeven**: De heer Reuten heeft een punt met zijn vraag of die 36 mln. geflatteerd laag is.

De heer **Reuten** (SP): Fijn dat de minister het daarover met mij eens is. Zij zegt hiermee echter ook dat zij niet weet tot welke kosten deze wet zal leiden. Zij merkt immers op dat wij daar over twee jaar achter zullen komen. Dat kan toch niet! Als de kosten inderdaad op 1 mld. uitkomen, is dat 40% van de begroting van het ministerie van EZ.

Minister **Van der Hoeven**: De heer Reuten gooit de huisaansluitingen op één hoop met de totale informatiekosten. De informatiekosten zijn echter een ander verhaal. In de toelichting kan hij teruglezen dat die kosten 32 mln. per jaar bedragen. De betrokken partijen besteden hieraan op dit moment 59 mln. per jaar. Deze structurele kosten keren jaarlijks terug. Daarnaast moeten diverse partijen investeren om te kunnen voldoen aan de nieuwe eisen voor de informatie-uitwisseling. Die kosten worden echter over meerdere jaren afgeschreven. Dat is dus een ander verhaal dat het verhaal over de 36,5 mln.

De heer **Reuten** (SP): 36,5 mln. is niet het juiste bedrag. Kan de minister een realistischer bedrag noemen? Het geeft niet als zij er 10 mln. of 20 mln. naast zit.

Minister **Van der Hoeven**: Ik heb zojuist geprobeerd duidelijk te maken hoe het precies zit. Sommige partijen zijn begonnen met investeren en andere niet. Ik kan dus geen exacte bedragen noemen. Er zijn ook partijen die kampen met achterstallig onderhoud. Ik kan al dat soort zaken echt niet kwantificeren.

De heer **Reuten** (SP): De minister geeft geen antwoord op mijn vraag.

Minister **Van der Hoeven**: Ik kan de heer Reuten dat antwoord niet geven, omdat er grote verschillen tussen gemeenten zijn.

De heer **Laurier** (GroenLinks): Het is een belangrijke toezegging van de minister dat zij onderzoek laat doen naar de specifieke kosten. Als dat onderzoek gereed is, zal zij bezien of en, zo ja, hoeveel compensatie noodzakelijk is. Heb ik de minister zo goed verstaan?

Minister **Van der Hoeven**: De heer Laurier heeft mij niet helemaal goed verstaan. Zo sprak ik over huisaansluitingen en niet over de

kosten die voor noodzakelijke investeringen en informatieoverdracht moeten worden gemaakt.

De heer **Laurier** (GroenLinks): Ik leid daaruit af dat de minister eraan vasthoudt dat de huisaansluitingen onder het wetsvoorstel blijven vallen. Wilde zij dat niet, dan zou zij het woord "compensatie" niet in de mond hebben genomen.

Een op de vier schadegevallen heeft betrekking op huisaansluitingen. Per jaar zijn er ongeveer duizend schadegevallen bij de riolering. Dat betekent dat het in feite gaat om 250 schadegevallen per jaar bij de huisaansluitingen. Dat is 0,6% van het totale aantal graafincidenten. Is het nog wel proportioneel om voor die 0,6% dit soort zaken in de wet te willen regelen?

Minister **Van der Hoeven**: Een op de vier graafincidenten bij rioleringen betreft huisaansluitingen. Dat is toch een ander aantal dan de heer Laurier noemt.

De heer **Laurier** (GroenLinks): En hoeveel graafincidenten hebben betrekking op rioleringen? Dat zijn er duizend. Eén op de vier betekent dus dat het gaat om 250 graafincidenten per jaar bij de huisaansluitingen.

Minister **Van der Hoeven**: Die incidenten vinden wel plaats en worden veroorzaakt doordat men niet weet waar de huisaansluitingen zich bevinden. Dat geldt voor de aansluiting op het hoofdriool tot en met de aansluiting op het huis zelf.

De heer **Van Driel** (PvdA): Heeft de minister nu gezegd dat zij over twee jaar onderzoek gaat doen en dat gemeenten gedurende die periode huisaansluitingen niet hoeven te registreren?

Minister **Van der Hoeven**: Dat heeft de heer Van Driel niet goed begrepen. Ik adviseer iedereen om de huisaansluitingen goed te registreren, niet in de laatste plaats omdat men daar zelf profijt van heeft.

De heer **Van Driel** (PvdA): Over dat profijt wordt verschillend gedacht. De minister en de Kamer verschillen daarover van mening. Die argumenten zijn echter al gewisseld.

Minister **Van der Hoeven**: Het is in ieder geval niet verplicht. Het blijft de komende acht

jaar vrijwillig. De verplichting gaat pas daarna in.

Er zijn vragen gesteld over de kosten die gemeenten moeten maken voor het registreren van weesleidingen. Op dat punt heb ik een voorbehoud gemaakt. De gemeenten heb ik toegezegd dat wij hierover nader gaan spreken zodra er hardere ervaringsgegevens bekend zijn. Het mag zo zijn dat er niet zo vreselijk veel weesleidingen zijn, maar het is verstandig om dit goed te regelen.

De heer **Van Driel** (PvdA): Er zijn veel meer weesleidingen dan de minister denkt. Vraag het aan de grote gemeenten: er is altijd wel een weesleiding, soms twee of drie. Het lijkt mij prima dat de minister daarover gaat praten met de VNG. Met welke intentie gaat zij dat gesprek in? Neemt zij haar portemonnee mee? Is zij bereid financieel water bij de wijn te doen, om geld mee te brengen?

Minister **Van der Hoeven**: Eerlijk gezegd, ben ik niet iemand die de portemonnee meebrengt op het moment dat ik nog niet zeker weet waarom het gaat; ik wil eerst de gegevens hebben. De verantwoordelijkheid voor die weesleidingen ligt bij de gemeenten. Het is niet goed om verantwoordelijkheden van elkaar te gaan overnemen.

De heer **Van Driel** (PvdA): Dat is waar, maar het is de wet van de minister.

Minister **Van der Hoeven**: Het is ónze wet; de Eerste Kamer is medewetgever.

De heer **Van Driel** (PvdA): Jawel, maar het is niet de wet van de gemeenten. Het zou fair zijn als de minister bereid is om een bepaald percentage mee te financieren. Dat is het enige wat ik vraag. Als de minister zich wil gedragen als een "zuinige huisvrouw" -- misschien mag ik dat zo niet zeggen -- dan moeten wij het ook nog maar eens over dat miljard hebben. Daar blijkt namelijk het tegendeel. Op dit punt is zij echter iets te schriel en te schraal.

Minister **Van der Hoeven**: Dat is echt te gemakkelijk. Bij weesleidingen gaat het om netten die niet zijn terug te voeren op een bedrijf of op een rechtsvoorganger. Het kan om van alles gaan, van drinkwaterleidingen van een lokaal waterbedrijf en de koperleidingen van de KPN tot energiekabels van een lokaal energiebedrijf en leidingen van de Gasunie. De verplichtingen voor

weesleidingen zijn beperkt. Zo hoeft er niet te worden ingemeten. De kosten die dit met zich meebrengt, zijn echt nog niet te kwantificeren. Het regime voor de weesleidingen geldt niet in de overgangsfase omdat er uitvoeringsproblemen zijn. Ik heb gemeenten gevraagd, de komende jaren bij saneringen in beeld te brengen om hoeveel weesleidingen het in de praktijk gaat; dat is de harde informatie die ik wil hebben. Op basis van die informatie kunnen wij later bezien wat de kosten zijn en bepalen of compensatie aan de orde is. Voordat ik een vervolgtoezegging doe, wil ik echter eerst over die informatie beschikken.

Er zijn, ook in de schriftelijke ronde, veel vragen gesteld over de positie van gemeenten met kwalitatief goede informatiesystemen. Rotterdam is daarvan het belangrijkste voorbeeld. In het debat hebben met name mevrouw Kneppers, de heer Franken en de heer Van Driel hierover vragen gesteld. In de brief die de gemeente Rotterdam aan de Kamer heeft gestuurd, wordt terecht uiting gegeven aan bezorgdheid over met name het behoud van die hoge informatiekwaliteit. De gemeente vreest dat zij deze werkwijze na inwerkingtreding van de wet niet meer kan handhaven. Het wetsvoorstel biedt echter expliciet ruimte om dat wel te doen. De bandbreedte van twee meter is inderdaad een maximum. Om de hoge informatiekwaliteit in Rotterdam te garanderen, regelen wij daarnaast per AMvB dat als er kwalitatief betere gegevens beschikbaar en verkrijgbaar zijn, een beheerder verplicht is om die te gebruiken. Beheerders kunnen die kwalitatief betere gegevens kosteloos krijgen van de gemeente Rotterdam. Ik verwacht dat met name de grotere beheerders hiervan gebruik zullen maken. Het alternatief is dat beheerders de gemeente machtigen om de informatievoorziening namens hen te verzorgen; dat zal met name voor kleinere bedrijven gelden. Met andere woorden: de Rotterdamse maatstaven kunnen in Rotterdam blijven gelden.

De grondroerdersregeling als zodanig geldt vanaf het begin voor de gemeente Rotterdam. Er is tijd gemoed met de overdracht van gegevens van de gemeenten aan de beheerders. Dit betekent dat er in de overgangssituatie tot inwerkingtreding van het elektronische systeem een vrijstelling komt voor alle beheerders in Rotterdam, behalve voor de gemeente en voor beheerders van netten met een gevaarlijke inhoud. Op die manier komen wij ook aan dat probleem

tegemeet. Om de graver wel van informatie te voorzien, zal de gemeente Rotterdam niet alleen gegevens verstrekken over de eigen netten maar ook een integrale kaart van de betreffende graaflocatie aan de grondroerder sturen. Dat doet zij nu ook in het kader van haar eigen vergunningverlening.

Grondroeders krijgen na de graafmelding zo de beschikking over de meest actuele en kwalitatief goede gegevens. Hierover zal ik specifiek in contact treden met de beheerders in Rotterdam, zodat deze werkwijze wordt geborgd. De vrijstelling voor de beheerders geldt totdat het elektronische systeem in werking treedt. Naar verwachting is dat medio 2009. Na die tijdelijke vrijstelling gaat het gewone wettelijke regime voor beheerders gelden. Vanaf dat moment moeten alle beheerders in Rotterdam voldoen aan de wet, waarmee zij informatieplichtig worden. Het belangrijkste is dat de invoering van de wet op deze manier niet leidt tot een verlies van kwaliteit of tot onnodige extra lasten voor beheerders. Hierover heb ik overleg laten voeren met de gemeente Rotterdam. Deze conclusie en aanpak worden daar gedeeld en onderschreven.

De heer Franken en mevrouw Kneppers spraken beiden in hun eigen bewoordingen over de actualiteit van de centrale opslag: wordt het niet tijd om een alomvattende publiekrechtelijke regeling te maken met betrekking tot de gegevensuitwisseling van ondergrondse netten, bouwwerken, wegen en spoorwegen? Ook de heer Van den Berg heeft hierover gesproken. Het klinkt best aantrekkelijk. Uiteindelijk zullen wij op zoiets moeten uitkomen, ook om ervoor te zorgen dat er geen rare dingen onder de grond gebeuren. Dit sluit aan bij de "ondergrondse ordening". De invoering van dit wetsvoorstel en later het elektronische systeem is best ingewikkeld, gelet op alle partijen die erbij zijn betrokken. Bij de vormgeving van het systeem is het overigens de bedoeling om gebruik te maken van algemene standaarden, zodat nieuwe elementen later kunnen worden aangehaakt. Dit punt neem ik graag mee in de evaluatie over vijf jaar. Op dat moment zijn EZ en VROM verder met die ondergrondse ordening, zodat wij wat beter beslagen ten ijs kunnen komen.

Mevrouw Kneppers vroeg: wat kost die KLIC-melding en zijn er verschillen? Het tarief voor 2008 wordt €24. Daarbij is er geen verschil tussen partijen. Het Kadaster werkt op basis van de Kadasterwet kostendekkend. De minister van VROM moet het tarief goedkeuren, wat inmiddels is gebeurd. Dit is

gepubliceerd in de Staatscourant nr. 245 2007. De verdeling van de kosten zal plaatsvinden volgens het principe "de gebruiker betaalt". Die kosten bestaan uit de overname van KLIC, noodzakelijke aanpassingen, de inbedding in en de aansluiting op de organisatie van het Kadaster, bijvoorbeeld de facturering, en de bouw van het elektronische systeem.

Tot slot vroeg de heer Franken of ik bereid ben, een vrijstelling te verlenen van vijf jaar aan industriële terreinbeheerders. Ik heb daar een probleem mee. Het is van belang dat in heel Nederland graafschade wordt voorkomen. De heer Franken vraagt eigenlijk om een ander reguleringsregime voor het industriële terrein dan voor de terreinen daarbuiten. Hij vraagt namelijk om vrijstelling. Dat betekent dat je tegen een aantal problemen aanloopt. Op de eerste plaats moet het industriële terrein wel aansluiten op het openbare terrein. Die aansluiting moet controleerbaar zijn en dat wordt hierdoor wel bemoeilijkt. Ten tweede is ten aanzien van bedrijfsterreinen moeilijk af te grenzen voor welk terrein het wel geldt en voor welk terrein het niet geldt. Bedrijven of installaties worden soms ook overgenomen en dan is het maar de vraag of de nieuwe eigenaar hetzelfde belang heeft als de vorige eigenaar. Je hebt ten derde ook te maken met omwonenden. Ik geef een voorbeeld. Ik woon in het zuiden van het land, dus ik denk dat ik dat voorbeeld het beste kan nemen. Daar hebben wij een groot industrieel terrein met chemische industrie met heel dicht daarop ook bebouwing. Je hebt dan ook te maken met de veiligheid van omwonenden. Ik vind het erg belangrijk dat je dezelfde strenge eisen stelt aan private of industriële terreinen en openbare terreinen en dat die eisen ook openbaar zijn. Op dat punt moeten grondroeders ook weten wat ze te verwachten hebben. Dat is de reden dat ik geen voorstander ben van die vrijstelling.

De heer **Franken** (CDA): U hebt in artikel 49 nu een mooie mogelijkheid om zelf het een en ander te ordenen, want dat artikel bevat een prachtige delegatiebepaling. Wanneer beheerders van bedrijventerreinen, zoals -- ik noem een paar grote -- Schiphol en Shell, aan voorwaarden voldoen die u of uw ambtenaren voldoende achten, dan denk ik dat er juist in vergelijking met wat er in Rotterdam gebeurt, winst kan worden gemaakt ten aanzien van de regulering door de overheid. Die bedrijven kunnen beschikken over een centraal register. Zij kunnen aangeven dat hun terrein afgesloten is en dat die grond verder ook niet

toegankelijk is. Voor zover het doorwerkt naar buiten, zal de gewone regeling moeten gelden. Het gaat alleen om het gebied waarop die startbanen liggen, waar alle apparatuur voor Schiphol wordt aangebracht en waar de raffinageapparaten staan in Pernis. Daar moet niet alleen rekening worden gehouden met hetgeen in de wet staat en die heel ruime marges, terwijl daar een marge van vijf centimeter naar iedere kant al heel belangrijk kan zijn. Wil de minister overwegen om toch te kijken of zij artikel 49 kan toepassen? Ik zou haast zeggen: iedere minister vindt het toch fijn om een ministeriële regeling te kunnen maken om die bevoegdheid gedelegeerd te krijgen?

Minister **Van der Hoeven**: Mijnheer Franken, u zegt het wel heel erg charmant. U zegt eigenlijk: minister, maak gebruik van de kanbepaling. Ik heb gezegd welke problemen ik daarmee voorzie. Van de andere kant staat die kanbepaling er. Eigenlijk vraagt u of ik de Kamer kan informeren op basis van welke criteria ik al dan niet gebruik zou kunnen maken van die kanbepaling.

De heer **Franken** (CDA): Als u dat wil doen, is dat natuurlijk heel plezierig. Maar ik denk dat het al van belang is als u zegt dat u het wil overwegen en het met een positieve grondhouding wil aanpakken. Wij spreken hier ook over grond en wat daaronder zit. Ik wil graag dat u zegt dat u gevoel hebt voor wat daar onder de grond gebeurt en dat u, omdat er knappe ingenieurs zijn en er grote belangen mee gemoeid zijn, er best eens naar wil luisteren en wil meedenken om tot een oplossing te komen die voor deze bedrijven met name administratieve lasten bespaart.

Minister **Van der Hoeven**: Laat ik het zo formuleren. Op het moment dat een beheerder van een industrieel terrein naar mij toekomt en zegt "ik wil daar eens met u over praten", dan wil ik erover praten. Dat wil niet zeggen dat ik de kanbepaling gebruik, maar ik ben het met u eens dat men er wel over moet kunnen komen praten.

De heer **Franken** (CDA): Ik kan mij voorstellen dat u de voorwaarden bepaalt. Wij zijn allemaal redelijke mensen onder elkaar. Mensen die administratieve lasten willen besparen, zijn per definitie al redelijke mensen. Zij zullen dan graag op uw eisen ingaan waar de veiligheid prevaleren moet.

Minister **Van der Hoeven**: Ik begrijp wat u zegt, maar ik denk niet dat ik u voor honderd procent de toezegging ga geven dat ik die kanbepaling in elk geval zal effectueren. Ik wil wel nadenken over de vraag op basis van welke criteria je het eventueel zou kunnen doen en welke voorwaarden je eraan stelt.

Voorzitter. Daarmee ben ik gekomen aan het einde van mijn eerste termijn.

De heer **Reuten** (SP): Ik wil nog even terugkomen op de gedachtewisseling die wij aan het begin hadden. Ik zou graag van u willen weten of artikel 45 -- dat is artikel 42 uit de versie die naar de Tweede Kamer is gegaan -- het enige artikel is dat anders is ten opzichte van de versie waarover u onder andere de gemeentelijke instellingen hebt geconsulteerd. Mijn eerste vraag is dus of dat het enige verschil is.

Mijn tweede vraag is of u van mening bent dat de betrokkenen redelijkerwijs hadden kunnen weten dat die huisaansluitingen eronder vielen.

Minister **Van der Hoeven**: Ik kom zo terug op uw eerste vraag, want dat moet ik even nazoeken. Het antwoord op uw tweede vraag is dat ik vind van wel.

De heer **Reuten** (SP): U vindt van wel?

Minister **Van der Hoeven**: Ja. Ik kom zo terug op uw eerste vraag.

De heer **Reuten** (SP): Als u erop terug komt, wil ik ook graag weten of hetzelfde geldt voor de versie die naar de Raad van State is gegaan.

Minister **Van der Hoeven**: Dat was toch uw eerste vraag?

De heer **Reuten** (SP): Nee, ik zei "naar de gemeenten voor consultatie". Mijn eerste vraag was welke versie ter consultatie naar de gemeentelijke instellingen is gegaan.

Minister **Van der Hoeven**: U vroeg eigenlijk welke versie naar de gemeenten voor consultatie is gegaan. Wat is er daarna mee gebeurd? Er zijn een aantal wijzigingen doorgevoerd. Van belang is welk wetsvoorstel naar de Raad van State is gegaan, want daar praten wij over, en wat er daarna aan veranderd is. Dat zijn de punten waarover wij het hier hebben. Daaraan voorafgaande is er natuurlijk geconsulteerd en is er overleg gevoerd. Er is zelfs gesproken voordat er

artikelen waren. Die vraag gaat mij dus echt veel te ver. Als u van mij wil weten wat de verschillen zijn tussen hetgeen naar de Raad van State is gegaan en wat er daarna aan toegevoegd is, dan heb ik daarvan gezegd dat ik daar zo op terug kom.

De heer **Van Driel** (PvdA): Voorzitter. Gehoord de antwoorden van de minister verzoek ik u de vergadering 20 minuten te schorsen.

De vergadering wordt van 17.30 uur tot 17.50 uur geschorst.

*N

Mevrouw **Kneppers-Heijnert** (VVD): Voorzitter. Ik dank de minister voor de beantwoording van onze vragen. Zij heeft ze bijna allemaal beantwoord. Ik wil alleen nog even ingaan op de aansprakelijkheid, want dat ging heel snel en ik kon het zo gauw niet volgen.

In de memorie van toelichting staat dat het wetsvoorstel beoogt om meer evenwicht te brengen in de verantwoordelijkheidsverdeling tussen grondroerders en kabel- en leidingbeheerders. Kennelijk verandert er dus iets aan de wijze van invulling, maar wat verandert er precies? De minister heeft gezegd dat er niets verandert aan de aansprakelijkheid in het BW. Er zijn wettelijke voorschriften die voorkomen dat er onrechtmatig wordt gehandeld en die wettelijke voorschriften zijn die informatie- en onderzoeksplicht. Als de graver geen informatie opvraagt, dan overtreedt hij een wettelijk voorschrift. Dat is een onrechtmatige daad en daarmee staat zijn aansprakelijkheid ex BW vast. Dat is wat ik uit het gezegde begrijp, maar is er dan ook iets veranderd in de bewijspositie? Als de beheerder geen informatie verstrekt, pleegt hij daarmee dan ook een onrechtmatige daad? Staat daarmee dan ook zijn aansprakelijkheid vast? Dat is mijn enige vraag.

*N

De heer **Franken** (CDA): Voorzitter. Ik begin met woorden van dank aan de minister voor de uitgebreide beantwoording van de vragen. Er blijft één punt hangen en dat is heel slecht, zeker wanneer het om een riolering gaat. Dan krijg je overstromingen en allerlei geweldige narigheden, die misschien de gemeenschap niet zo heel veel hoeven te kosten, maar die

voor de bewoner van het betreffende perceel toch een duidelijke vorm van ongemak zijn.

Wij hebben er allemaal over gesproken en wij vinden het allemaal een bepaling die eigenlijk, gelet op de kosten-batenverhouding, te ver gaat. Ik heb in het interruptiedebat naar voren gebracht dat de minister nu de kosten gaat bezien en dat zij dan over twee jaar weet wat die kosten zijn. Dan is het begrijpelijk dat al die beheerders gedurende die eerste twee jaar nog niets gaan doen, de vrijstellingstermijn loopt immers nog. Over vijf jaar wordt het geëvalueerd en dan worden zij pas alert. Dat zou ik ook zo doen. Je blijft op de duiten zitten totdat je verplicht wordt om ze uit te geven. Bij de belastingen moet je dan alleen heffingsrente betalen, maar in het gewone maatschappelijke leven komt dat gelukkig niet voor.

Wij zouden verder moeten gaan. Het punt van die huisaansluitingen is buitengewoon ongelukkig geregeld. De argumenten daarvoor zijn gegeven en wij hechten er dus aan dat dit punt uit dit wetsvoorstel verwijderd wordt. Het wetsvoorstel op zichzelf is ongelofelijk belangrijk en wij moeten dus niet wachten met de invoering ervan. Artikel 49 lid 2, zou je er niet moeten uithalen, anders wordt het uitstel er juist uitgehaald. Ik kreeg dat als suggestie aangereikt door een aantal graafjuristen, maar die hadden kennelijk niet diep genoeg gegraven. Daar graven zij immers anders hun eigen graf mee. Zo moeten wij het niet doen. Ik vraag de minister om naar de Kamer te luisteren en die huisaansluitingen uit het wetsvoorstel te halen.

Mijn tweede punt is Rotterdam. Ik ben natuurlijk reuze blij met de lovende woorden voor de op een na grootste havenstad van de wereld. Het mag niet zo zijn dat iemand die boven het maaiveld uitsteekt, daarvoor gestraft wordt. Als wij dat transponeren naar de ondergrond, dan mag het ook niet zo zijn dat iemand die het ondergronds uitstekend geregeld heeft, daarvoor gestraft wordt. De minister zegt dat Rotterdam wordt vrijgesteld tot 2009, totdat het systeem op orde is. Ik hoop dat dit lukt, ICT-projecten lopen nog wel eens uit. Daarna moet Rotterdam echter voldoen aan de wet, al mag Rotterdam zijn pluspunten behouden. Ik zie de minister ja knikken, dat stelt mij gerust. De minister zal een kanbepaling hanteren om tot een overleg te komen met de beheerders van bedrijfsterreinen, teneinde de voorwaarden te bepalen waaraan zij moeten voldoen om de plussen die zij in petto hebben, te kunnen blijven gebruiken, zonder onder extra

administratieve lasten gebukt te gaan. De uitslag daarvan staat nog niet vast.

Wat ten slotte de toekomst betreft, heeft de minister gezegd dat zij erover wil denken om straks een cartografie voor bepaalde gebieden van Nederland vast te stellen, zodat overal duidelijk wordt wat er onder de grond ligt. Nu zijn wij daar alleen mee bezig wanneer er gegraven wordt; dan moet er informatie worden verstrekt. Als de minister dat doet, ligt er ook een ondergrondse kaart van die delen van Nederland, naar het voorbeeld van Rotterdam en van bepaalde grote bedrijfsterreinen. Zal dat een belangrijk punt zijn bij de evaluatie? Collega Van Dam heeft aan de overkant een amendement daarvoor ingediend, dat verworpen is. Het zou een destructief amendement zijn geweest voor dit wetsvoorstel, maar de gedachte die hij daarbij uitsprak, was wel treffend en zal over vijf jaar in het evaluatiedebat zeker meegenomen moeten worden.

*N

De heer **Van Driel** (PvdA): Voorzitter. Ik dank de minister voor de uitgebreide beantwoording en voor de wijze waarop zij met ons discussieert en een aantal dingen toegeeft. Ik kom nog op iets wat zij niet heeft toegegeven. Ik vind de wijze waarop het gaat heel plezierig, dat wil ik hier benadrukken. Als je het niet eens bent, lijkt het vaak alsof het niet plezierig is, maar ik vind de manier waarop het gaat juist wel plezierig.

Op het gebied van de beveiliging dank ik de minister voor haar uitspraken. Ik had liever de raad voor de veiligheid gehad, maar ik kan hier goed mee leven.

Wat Rotterdam betreft, komen wij wel uit. Ik zag de minister net knikken bij wat de heer Franken zei.

Mijn derde punt waren de weesleidingen. Ik vind dat de minister daar veel te schraal in is, maar daar moeten wij dan maar mee leven en over twee jaar kijken of het inderdaad minder is dan ik denk of dat het toch meer is dan de minister denkt. Dat wachten wij af.

Het vierde punt -- en daar kunnen wij niet mee leven -- zijn de huisaansluitingen van rioleringen. Als ik in die kwestie kijk naar kosten en baten, dan moet er 1 mld. geïnvesteerd worden om 1 mln. per jaar terug te verdienen. Dat krijg ik in geen 100 jaar rond gerekend. Dat moeten wij dus maar niet doen. Ik heb een motie op zak, om het zo maar te zeggen, die ik liever niet indien. Ik

wacht eerst het antwoord van de minister af, maar als zij hier niet voldoende op ingaat, dan wil ik graag een derde termijn. Wij hopen dat de minister ons tegemoet kan komen. Volgens mij is dat een wens van zo ongeveer de hele Kamer. Het is niet een hobby van een van de fracties; alle fracties denken dat wij dat niet moeten doen, dat wij dat pad niet op moeten gaan, zelfs niet als wij daar acht jaar over doen. In deze kwestie hebben wij echt onderweg een verkeerde afslag genomen en zijn wij nu in een groot kostenbad terecht gekomen. Natuurlijk kun je twisten over de vraag of het om 1 mld. gaat of om 0,5 mld., maar zelfs als het maar 100 mln. zou zijn, haal je daar nooit je rendement met 1 mln. per jaar. Wij verwachten van de minister op dat punt een stevige toezegging en een toelichting op de manier waarop zij dat gaat uitvoeren. Als wij die krijgen, hebben wij geen behoefte aan een voortzetting van dit debat, en anders wil ik graag een derde termijn.

*N

De heer **Reuten** (SP): Voorzitter. Ook ik dank de minister voor de antwoorden op onze vragen. Ik benadruk nog eens dat mijn fractie het eens is met het oogmerk van deze wet, net als de rest van deze Kamer. Als ik het goed proef, leven er in deze Kamer geen politieke meningsverschillen over wat wij, net als de minister, willen bereiken. De Kamer -- en dus mijn fractie ook -- wil dat de kwaliteit van de wet verbetert, dat die zo min mogelijk kost en dat er voldoende baten tegenover de kosten staan. Op dat punt hebben wij een aantal bedenkingen.

Ik hoop een antwoord te krijgen op mijn eerdere vraag. Is naar de Raad van State een versie van de wet gestuurd waar uitsluitend artikel 45 nieuw, 42 oud niet in staat? Is dat het enige verschil? Wat is op dit punt voorgelegd aan de betrokken gemeentelijke instellingen? Ging het daarbij ook alleen maar om dit verschil?

Hadden die gemeentelijke instellingen redelijkerwijs kunnen weten dat het ook om huisaansluitingen gaat? Wij hebben uit een brief die de commissie voor Economische Zaken van de grote vier gemeenten heeft ontvangen begrepen dat het deze grote vier niet duidelijk was dat het ook om huisaansluitingen gaat. Dit zijn mensen die in de praktijk met dit soort zaken werken. Wanneer dit de grote vier gemeenten uit het voorstel ook niet duidelijk is, wie moet het dan wel weten?

De minister heeft gezegd dat de VNG met het bedrag van 1 mld. is gekomen en dat zij niet weet hoe dat is onderbouwd. Dan moet zij dat aan de VNG vragen. Als wij iets niet weten, vragen wij het her en der. De minister heeft een groot departement met veel kundige ambtenaren, die heel veel weten. Als zij iets niet weet, kan zij dat vragen aan de mensen in het veld.

Het is secundair of gemeenten al dan niet worden gecompenseerd. Als gemeenten voor grote kosten komen te staan, moeten zij inderdaad worden gecompenseerd. Als dit kosten worden voor het Rijk, zijn wij nog even ver. Daar moet niet het hoofdpunt liggen.

Het voorliggende voorstel baart mij enige zorgen. Een wetsvoorstel is door de Tweede Kamer gekomen, waarna wij in de allerlaatste fase ontdekken dat het niet gaat om 36,5 mln. aan kosten voor gemeenten -- kosten die hoofdzakelijk samenhangen met rioleringen -- maar mogelijk om bedragen tot 1 mld. Het baart mij zorgen dat dit überhaupt kan gebeuren. Dit is niet iets wat passeert bij een kleine gemeente in Zeeland of in Friesland, met een heel kleine secretarie. Dit gebeurt in een omgeving met een grote staf die zich hiermee kan bezighouden. Het baart mij zorgen dat wij dit nu ontdekken. Wie weet wat er nog meer passeert wat wij niet weten. Ik vraag de minister om met iets meer zorg om te gaan met stukken die naar deze Kamer gaan.

Mijn fractie kan niet instemmen met het onderdeel van de wet dat te maken heeft met de huisaansluitingen omdat wij niet weten -- net zo min als de minister -- wat dit Nederland in de toekomst gaat kosten.

*N

De heer **Van den Berg** (SGP): Voorzitter. Ik dank de minister voor de heldere beantwoording.

Wij hebben er goede nota van genomen dat er wordt gewerkt aan een verdere ondergrondse ordening. Dat is belangrijk voor de toekomst. De heer Franken heeft gevraagd om een ondergrondse kaart zodat wij in de toekomst weten wat er ligt. Dan zijn wij toekomstgericht bezig, ook in het belang van de veiligheid en de ontwikkeling van onze economie. De minister heeft gezegd dat zij dit meeneemt in de evaluatie. Daarvan hebben wij goede nota genomen.

De minister heeft gezegd dat de wet leidt tot een sterke verbetering van de veiligheid. Wij delen die mening.

Wat de huisaansluitingen betreft, kijkt de heer Reuten op tegen de deskundigheid van de grote gemeenten. Creativiteit en helderheid worden ook -- en vaak nog veel meer -- gevonden bij kleine gemeenten dan bij een groot, log apparaat waarbinnen men niet altijd met elkaar meewerkt maar elkaar tegenwerkt.

De heer **Reuten** (SP): Ik bied de Kamer op dit punt graag mijn excuses aan.

De heer **Van den Berg** (SGP): Daarvan neem ik met dank kennis. Ik zou het jammer vinden als u de geschiedenis inging als pleitbezorger voor grote gemeenten, die ervoor zorgen dat het perfect zou gaan. Dat geloof ik niet. Het pijnpunt van de huisaansluitingen blijft ook bij ons bestaan. Er zijn bedragen genoemd in het kader van de kosten en baten, die verder worden uitgewerkt. Er moet sprake zijn van een goede verhouding tussen beide. De heer Franken heeft gezegd dat wij dit onderdeel uit de werkingssfeer van de wet zouden moeten halen. Wij steunen dat van harte. Dan hebben wij allemaal de tijd voor verdere studie door kleine en grote gemeenten en door de VNG, die deze gegevens zal bundelen. Dan zullen wij over een poos wel zien waar wij uitkomen. Dan is er altijd wel een manier om dit via de parlementaire weg weer op te voeren. Wij pleiten ervoor om dit onderdeel uit de werkingssfeer van de wet te halen.

*N

De heer **Laurier** (GroenLinks): Voorzitter. Ook ik dank de minister voor de beantwoording van de vragen. Er zijn wat mijn fractie betreft twee punten overgebleven. Ik had de minister gevraagd om op het terrein van ict geruststellende woorden te spreken over de haalbaarheid in tijd en de beheersbaarheid in kosten. Het is mogelijk dat ik het antwoord heb gemist, maar ik krijg graag nog in tweede termijn een toelichting.

Ook mijn fractie houdt het vraagstuk van de huisaansluitingen uiteraard bezig. De heer Van Driel heeft al op het kostenaspect gewezen. Wij zouden de vraag kunnen stellen of het gaat om een zo substantieel aantal schades dat wij de wet zouden uithollen als wij dit element eruit halen. Uit de gegevens die staan in de rapporten van EIM en het NEN maak ik op dat het hierbij gaat om in totaal 40.000 schades. Daarbij zijn 1000 schadegevallen aan riolen. Een kwart van deze 1000 schadegevallen betreft schades aan de huisaansluiting. Wij hebben het dus over 250

schadegevallen per jaar. Dit lijkt mij een overzichtelijk aantal. Wij tasten de doelstellingen van het wetsvoorstel niet aan als wij dit element eruit zouden halen. Daarom pleit ook mijn fractie hiervoor.

*N

Minister **Van der Hoeven**: Voorzitter. Ik heb inderdaad de vraag van de heer Laurier niet beantwoord. Hij wees daar terecht op en ik kom hierop straks terug. Bij de beantwoording van de vragen houd ik de volgorde van de sprekers aan. Over de huisaansluitingen hebben alle sprekers vragen gesteld. Daarom beantwoord ik die vragen in een keer gezamenlijk.

Mevrouw Kneppers stelde een vraag over de aansprakelijkheid. In dit wetsvoorstel is een aantal voorschriften opgenomen. Deze wettelijke verplichtingen gelden voor bijvoorbeeld de beheerder of de grondroerder. Dit staat in de wet omschreven. Zij moeten zich aan deze voorschriften houden. Als de voorschriften worden overtreden of de wettelijke verplichtingen niet worden nagekomen, kan deze gedraging als onrechtmatig worden gekarakteriseerd in de zin van het Burgerlijk Wetboek. Dit is zo geregeld, omdat op deze manier de bewijspositie wordt verstevigd van degene die schade lijdt. Aan de aansprakelijkheid in het algemeen wordt dus niets gewijzigd, en ook de aansprakelijkheidsregeling van het Burgerlijk Wetboek wordt hiermee niet gewijzigd.

De heer Franken heeft een aantal vragen gesteld. Over Rotterdam kom ik straks te spreken. Ik was hem echter nog een antwoord schuldig op zijn vraag over de huisaansluiting, het netbegrip en de relatie met de ozb. In de memorie van antwoord heb ik geschreven dat het begin en het einde van het net liggen op de punten waar het ondergrondse transport begint en eindigt. Daarom vallen de delen van netten in meterkasten of delen die in een gebouw bovengronds liggen, niet onder de definitie van "net" in de zin van dit wetsvoorstel. Alle delen die ondergronds liggen, maken wel deel uit van het net. Om het deel van het net dat huisaansluiting is, zo precies mogelijk uit te zonderen van het net als geheel, is aangeknoopt bij het begrip "onroerende zaak" uit de Wet waardering onroerende zaken. Zo staat het in artikel 45 ook omschreven. Daarom is hierbij aansluiting gezocht en op deze manier sluiten de zaken op elkaar aan.

De heer Laurier heeft vragen gesteld over het automatiseringssysteem. Het KLIC

was al bezig met het ontwerp van een elektronisch systeem. Uiteraard moeten wij rekening houden met de beheersbaarheid. Daarom is er zo veel mogelijk van het systeem van het KLIC gebruikgemaakt. Bij het ontwerp zijn de voor dit onderwerp belangrijke partijen echter wel betrokken. Zo kunnen wij op een zo efficiënt mogelijke manier een systeem maken. De ontwikkeling ervan ligt op schema. Ik heb begrepen dat de basismodules zijn gebouwd en in de testfase verkeren. Partijen krijgen op deze manier de mogelijkheid om zich vertrouwd te maken met het systeem zonder dat de uitwisseling al verplicht is. Dit biedt ook mogelijkheden om het systeem aan te passen en kinderziektes op te lossen.

Ik kom op de vragen van de heren Franken en Van den Berg over de ondergrondse cartografie in zijn totaliteit of, zoals de heer Franken het noemde, het centraal register bij de evaluatie. Het antwoord op hun vraag is ja. Bij de evaluatie nemen wij dit punt mee. Op het moment dat de evaluatie aan de orde is, hebben wij ook wat meer zicht op een aantal andere punten, bijvoorbeeld rond de ondergrondse ordening waarmee het ministerie van VROM bezig is. Het punt van de ondergrondse cartografie nemen wij echter zeker mee in de evaluatie.

Op de opmerkingen over Rotterdam heb ik al op een non-verbale manier instemmend gereageerd. Uiteraard gaat het erom dat wij de pluspunten behouden. Daarom is het belangrijk dat de twee meter het maximum is. Natuurlijk kun je tot een verfijning komen. Daarmee is Rotterdam nu bezig.

De heer Reuten vroeg wat er nu precies is voorgelegd aan gemeentelijke instellingen. Tijdens een wetgevingsproces wordt in de loop van de tijd vaak een aantal zaken voorgelegd. Het gaat ons nu om de verschillen tussen de versie die naar de Raad van State is gestuurd en de versie die nu ter tafel ligt. Er is inderdaad een aantal verschillen. Er zijn enkele technische aanpassingen die bij nota van wijziging zijn doorgevoerd. De laatste nota van wijziging was de derde. Deze had te maken met de uitvoering van de motie-Jurgens. Verder was er een aantal inhoudelijke wijzigingen die betrekking hadden op de volgende zaken. In de eerste plaats is voor gemeenten de mogelijkheid gecreëerd om de vergunningplicht voor graafwerkzaamheden te handhaven. Deze mogelijkheid is opgenomen naar aanleiding van overleg met de gemeente Rotterdam. In de tweede plaats is er de verplichting om informatie uit te wisselen voor huisaansluitingen. Deze geldt pas na acht jaar

in plaats van vanaf het begin. In de derde plaats is er de expliciete uitzondering voor particulieren van het begrip "beheerder", zodat zij geen gegevens over bijvoorbeeld hun kabels voor tuinverlichting hoeven door te geven. In de vierde plaats is er een aantal overgangsrechtelijke bepalingen die met name gericht zijn op de pre-elektronische fase, de fase voordat het hele systeem werkt. Ten slotte is er een aantal systeemtechnische aanpassingen in verband met de nieuwe techniek van het elektronische systeem. Verder is er nog een aantal wijzigingen die zijn aangebracht als gevolg van amendementen die zijn aangenomen in de Tweede Kamer. Zo is de termijn waarbinnen een afwijking van de ligging van een kabel moet worden hersteld, verlengd tot 30 dagen. Verder zijn er de uitbreiding van de bevelsbevoegdheid van de minister in situaties van een terroristische dreiging, het krachtens of bij AMvB waarborgen scheppen ten aanzien van toegang en aansluiting op het informatiesysteem, het waarborgen van de informatie-uitwisseling over netten in bij AMvB aangewezen risicogebieden, het opnemen in de wet van de schademeldingsplicht voor grondroerders en de bijbehorende handhaving door het Agentschap Telecom, en het verminderen van de risico's van zelf graven in eigen grond. Er is in de loop van het wetgevingsproces dus inderdaad een aantal substantiële wijzigingen geweest. Deze wijzigingen hebben te maken met veranderingen van inzicht, maar ook met veranderingen die door de Tweede Kamer zijn doorgevoerd.

De heer Reuten vraagt of gemeenten hadden kunnen of behoren te weten dat de huisaansluitingen onder artikel 1 vielen. Ik blijf van mening dat zij dit wel hadden kunnen weten. De heer Reuten meldt dat gemeenten melden dat zij dit op een andere manier hadden geïnterpreteerd. Dit neemt niet weg dat uit de wettekst blijkt dat de huisaansluitingen hieronder wel degelijk begrepen zijn. Hierover kunnen wij een welles-nietesspel beginnen, maar ik vind dat gemeenten dit wel degelijk hadden kunnen weten en behoorden te weten. Als de huisaansluitingen niet onder artikel 1 zouden vallen, hadden wij met artikel 45 geen uitzonderingsbepaling gemaakt, maar hadden wij een definitiebepaling aan het wetsvoorstel toegevoegd. Er is echter niet zo'n bepaling, maar een uitzonderingsbepaling aan het voorstel toegevoegd,

De heer **Reuten** (SP): Toch heb ik sterk de indruk dat ook bij het ministerie van Economische Zaken oorspronkelijk het idee leefde dat het hierbij niet om huisaansluitingen zou moeten gaan. Immers, de minister noemde een aantal van 50.000 km gemeentelijke netten. Iedereen met enige algemene ontwikkeling op het gebied van de Nederlandse overheid weet dat er in Nederland gemeentelijke wegen liggen over een afstand van 120.000 km. Als dit zo is, kan er niet slechts 50.000 km aan netten, riool en leidingen voor stadsverlichting zijn. Dat is niet mogelijk. Ik neem aan dat de minister het aantal van 50.000 km niet zelf heeft bedacht, maar zij had wel zelf kunnen bedenken dat dit cijfer niet kan kloppen. Iedereen kan dat doen. De ambtenaren van de minister hadden dat ook kunnen doen. Ik heb sterk de indruk dat men op EZ ook eerst een ander idee had van wat inclusief netten is en wat niet. Daarom is het niet zo gek dat gemeentelijke instellingen ook dachten dat het exclusief huisaansluitingen was. Wil de minister nog een keer ingaan op die 50.000 km?

Minister **Van der Hoeven**: Die vraag is terecht. Die 50.000 km hadden er niet moeten staan. Het NEN-rapport is het brondocument, maar daar staan andere getallen in. Daar heeft de heer Reuten gelijk in, maar verder legt hij een verkeerde relatie, want dit heeft niets te maken met de huisaansluitingen. Dat zijn twee verschillende dingen. De heer Reuten legt een verband dat er niet is.

De heer **Reuten** (SP): De vraag was of de gemeentelijke instellingen redelijkerwijs hadden kunnen weten dat het om iets inclusief huisaansluitingen ging. Als je over 50.000 km praat, weten de instellingen zo'n beetje wel hoe het gaat in Nederland. Dan moet het exclusief zijn, want anders gaat het om 250.000 km.

Minister **Van der Hoeven**: Ik heb zojuist aangegeven dat in het brondocument andere getallen staan. De relatie die de heer Reuten legt tussen deze kwestie en de huisaansluitingen klopt echter niet. De juristen bij gemeenten kijken naar de wetteksten en niet naar allerlei andere zaken. Zij kijken naar wat onder de wetteksten moet worden verstaan. Het is dan klip en klaar dat de huisaansluitingen daaronder vallen. Nu is artikel 45 gewijzigd. Daarin wordt een uitzondering gemaakt voor de huisaansluitingen. Dan weet je toch dat huisaansluitingen onder de definitie van het

net vallen? De relatie die de heer Reuten wat dat betreft legt, is niet juist.

De heer **Reuten** (SP): Artikel 45 is later in de wet gekomen.

Minister **Van der Hoeven**: De heer Reuten zou een punt hebben gehad als sprake was geweest van een artikel waarin was aangegeven dat de definitie van net exclusief de huisaansluitingen was. Dat is echter niet het geval. Ik citeer artikel 45, lid 2: "In afwijking van artikel 10 is een beheerder gedurende acht jaar na inwerkingtreding van artikel zes, eerste lid, niet verplicht om liggingsgegevens van netten die een verbinding vormen tussen een net en een onroerende zaak als bedoeld in artikel 16, onderdeel a tot en met e, van de Wet waardering onroerende zaken aan de Dienst te verstrekken." Er is dus een uitzondering gemaakt op de hoofdregel. In feite is dat een verlichting van het wetsvoorstel. De heer Reuten zou gelijk hebben gehad als sprake zou zijn geweest van een artikel waarin had gestaan dat ook huisaansluitingen werden geacht onder de definitie van het net te vallen. Dat is echter niet het geval.

Dat brengt mij weer bij de huisaansluitingen, want daar gaat het debat over. Daarover verschillen wij met elkaar van mening. Ik heb goed geluisterd naar de Kamer. Ik ben ook Kamerlid geweest. Ik weet ook dat medewetgevers op een gegeven ogenblik hun verantwoordelijkheid nemen. Deze Kamer stelt in overgrote meerderheid dat ik de huisaansluitingen niet onder deze wet moet laten vallen. Ook stelt de Kamer dat de proportionaliteit dat niet rechtvaardigt en dat, kijkend naar de veiligheid en de andere aspecten, het de vraag is of dat moet gebeuren. Ik stel voorop dat de huisaansluitingen er nu wel in zitten, omdat ik geen risico wil lopen. Misschien is het beste, het lopen van geen enkel risico, op dit punt de vijand van het goede, want het goede is dat je de veiligheid op de hoofdnetten en de daarbij behorende subnetten waarborgt en garandeert. Daar gaat het om. Als een medewetgever echter in meerderheid stelt dat het anders moet, vind ik dat de andere medewetgever daarnaar moet luisteren.

Ik stel daarom het volgende voor. Laten wij deze wet aannemen, want die heeft betrekking op veiligheidsaspecten die verder gaan dan alleen de huisaansluitingen. Ik haal vervolgens via een wetswijziging de huisaansluitingen eruit. Ik doe dat niet via een novelle, want dan blijft het wachten. Ik doe

dat via een wetswijziging. Over vijf jaar moeten wij bij de evaluatie bezien of dat een verstandig besluit is geweest. Ik hoop dat de Kamer zich hierin kan vinden. Ik kom daarmee tegemoet aan de bezwaren van de Kamer tegen dit onderdeel van de wet. Ik doe tegelijkertijd een procedurevoorstel om dat probleem op te lossen.

De heer **Van Driel** (PvdA): Voorzitter. Dat klinkt niet slecht, maar de minister heeft de Tweede Kamer niet in de hand; wij ook niet overigens. Wat gebeurt er dan?

Minister **Van der Hoeven**: Ik ga de wetswijziging voorbereiden. Als die klaar is, gaat die naar de Tweede Kamer. Zo hoort dat. Als deze Kamer wil dat het een novelle wordt, hebben wij wel een probleem, want dan blijft het goede liggen, namelijk de veiligheid van de grote netten. Ik adviseer de Kamer om het niet zo ver te laten komen. Ik kan echter geen zekerheid geven dat de Tweede Kamer de wetswijziging accepteert. Dan adviseer ik de leden van deze Kamer te gaan praten met hun collega's aan de overkant.

De heer **Van Driel** (PvdA): Aan welke termijn denkt de minister?

Minister **Van der Hoeven**: Zo spoedig mogelijk.

De heer **Van Driel** (PvdA): Dat is mij iets te vaag.

Minister **Van der Hoeven**: Ik ga de wetswijziging voorbereiden, maar dat loopt via de ministerraad en de Raad van State. Ik kan niet aangeven of dat over twee of drie maanden gereed is. Ik ga eraan werken. Ik vind dat het zo spoedig mogelijk moet worden geregeld.

De heer **Van Driel** (PvdA): Zou het binnen een jaar lukken?

Minister **Van der Hoeven**: Het moet mogelijk zijn de kwestie voor het zomerreces in de ministerraad aan de orde te hebben. Dan kan het vervolgens naar de Raad van State. Daarna is het uit mijn handen.

De heer **Reuten** (SP): Voorzitter, als iedereen is uitgesproken, wil ik graag een schorsing.

Mevrouw **Kneppers-Heijnert** (VVD): Voorzitter. Dit wetsvoorstel wordt ingevoerd, maar wat is dan de geldigheid van de bepaling

waarin de huisaansluitingen zijn geregeld? Is het niet mogelijk die bepaling qua invoeringsdatum op te schorten?

Minister **Van der Hoeven**: De invoeringsdatum is al opgeschort. Kijkend naar wat nu in de wet staat, constateer ik dat de verplichting pas over acht jaar geldt. Het verzoek van de Kamer is om de verplichting er helemaal uit te halen, maar die geldt pas over acht jaar. Daarom was de vraag van de heer Van Driel heel relevant. Ik zou kunnen aangeven dat de kwestie binnen nu en acht jaar geregeld is, maar dat zeg ik dus niet.

De heer **Franken** (CDA): Voorzitter. De minister neemt een resultaatsverplichting op zich, voor zover het betreft het voorbereiden van een wetsvoorstel dat zij zal indienen bij de Tweede Kamer. Het is verder aan ons om onze makkers aan de overzijde zodanig op te warmen dat zij met onze ondergrondse activiteiten akkoord gaan. De minister gaat zich bezighouden met het voorbereiden van de nieuwe stukken met de nrs. 1, 2, 3 en 4. Dan zit de Raad van State er ook bij. Ik neem aan dat dit op korte termijn zal gebeuren.

Minister **Van der Hoeven**: Ja.

De heer **Reuten** (SP): Voorzitter. Ik heb daar een ander gevoel bij. Daarom had ik mijn collega's willen consulteren. Deze Kamer heeft een eigen verantwoordelijkheid. In de Kamer leeft het brede gevoel dat de huisaansluitingen, met name die van de riolering, disproportioneel zijn. Wij kunnen toch geen wet aannemen waarvan wij gezamenlijk vinden dat die niet goed is? De minister vraagt dan toch iets van ons wat wij niet kunnen doen? Is het niet zuiverder de wet een aantal maanden aan te houden? In die tijd kan de minister met haar wijziging komen, waardoor wij allemaal tevreden zijn.

Minister **Van der Hoeven**: Dat gaat niet, dat weet u net zo goed als ik. Een wetswijziging volledig behandelen is geen kwestie van een paar maanden. Als wij doen wat u voorstelt, neemt de Eerste Kamer als medewetgever de verantwoordelijkheid op zich om datgene waarom het gaat, namelijk het knelpunt bij de huidige zelfregulering wegnemen, waar iedereen om vraagt, op de lange baan te schuiven. Dat wil ik niet en daarom vraag ik de Kamer, het op de door mij aangegeven manier te doen. Ik erken het probleem en ik vind ook dat de regering, als een medewetgever zoiets zo massaal op tafel legt,

dat niet moet negeren. Maar het hele wetsvoorstel op de helling zetten en wachten tot er een novelle behandeld is, dat is het goede door het putje spoelen. Dat moeten wij niet doen.

De heer **Reuten** (SP): Ik zal erover nadenken.

De heer **Van Driel** (PvdA): Voorzitter, ik zou willen nagaan of er een meerderheid in de Kamer voor te vinden is om volgende week nog een korte derde termijn te houden, opdat eenieder met zijn fractie kan overleggen.

De heer **Franken** (CDA): Voorzitter, het overvalt mij een beetje dat er nu nog om uitstel wordt gevraagd. Wij hebben ons er allemaal tegen verzet om de huisaansluitingen in het wetsvoorstel onder de wettelijke verplichting te laten vallen. Maar als de wet in werking treedt, zijn de beheerders van deze aansluitingen nog gedurende acht jaar niet gehouden om te voldoen aan de verplichtingen die uit deze wet voortvloeien. Dus als de minister toezegt, deze verplichting uit de wet te zullen halen, hoeven wij de hele wet toch niet op te houden? Ik begrijp dan ook eigenlijk niet waarom er nu uitstel nodig zou zijn. Als anderen hier dringende redenen toe zien, dan zwicht ik daarvoor, maar het lijkt mij niet nodig. Ik vind de toezegging van de minister klip en klaar.

Mevrouw **Kneppers-Heijnert** (VVD): Mijn fractie is blij met de toezegging van de minister en wij hebben geen behoefte aan een derde termijn. Tegen de heer Reuten zou ik willen zeggen: wie het onderste uit de kan wil, krijgt het lid op de neus.

De heer **Van Driel** (PvdA): Voorzitter, als er geen draagvlak voor een derde termijn is, moeten wij die ook niet houden. Ik ben overigens ook blij met de toezegging van de minister, laat daar geen misverstand over ontstaan. Iedereen wil deze wet, daar heeft de minister op zichzelf gelijk in. Ik heb ook gezegd dat wij wat kritische kanttekeningen bij de wet plaatsen, maar dat wij het hartstikke eens zijn met de hoofdlijn van deze wet. Maar goed, als er geen meerderheid voor een derde termijn is, dan niet.

De heer **Reuten** (SP): Voorzitter, wij kunnen instemmen met dit compromis en wij hopen dat de minister spoed zal zetten achter de wetswijziging.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

Sluiting 18.40 uur.

!Lijst van besluiten en ingekomen stukken!

*N

Lijst van besluiten:

De Voorzitter heeft na overleg met het College van Senioren besloten om:

a. de plenaire behandeling van de volgende wetsvoorstellen te doen plaatsvinden op 5 februari 2008 (hamerstuk):

Wijziging van de begrotingsstaat van het gemeentefonds voor het jaar 2007 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (31290-B):
22 april 2008 (themadebat):

Vaststelling van de begrotingsstaten van het ministerie van Verkeer en Waterstaat (XII) voor het jaar 2008 (31200-XII);

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Infrastructuurfonds voor het jaar 2008 (31200-A);
3 juni 2008 (beleidsdebat):

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (XVI) voor het jaar 2008 (31200-XVI);

b. het voorbereidend onderzoek van het volgende wetsvoorstel door de vaste commissie voor Economische Zaken te doen plaatsvinden op 26 februari 2008 (i.p.v. 5 februari 2008):

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Fonds Economische Structuurversterking voor het jaar 2008 (31200-D).

Lijst van ingekomen stukken, met de door de Voorzitter ter zake gedane voorstellen:

1. het volgende door de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangenomen wetsvoorstel:

Wijziging van de Wet op het overleg huurders verhuurder (verbetering positie en zeggenschap huurders) (30856).

Dit wetsvoorstel zal in handen worden gesteld van de desbetreffende commissie;

2. de volgende regeringsmissives:

een, van de minister van Buitenlandse Zaken en de staatssecretaris voor Europese Zaken, ten geleide van de geannoteerde agenda van de Raad Algemene Zaken en Externe Betrekkingen van 28 januari 2008 (griffienr. 140394);

een, van alsvoren, ten geleide van een overzicht van ontwerpverdragen in voorbereiding, met als peildatum 31 december 2007 (griffienr. 140392);

een, van alsvoren, ten geleide van de tekst van het Verdrag inzake de overbrenging van gevonniste personen tussen de regering van het Koninkrijk der Nederlanden en de regering van de Republiek Zambia; Lusaka, 20 november 2007 (griffienr. 140393);

een, van alsvoren, ten geleide van de tekst van het Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Verenigde Naties betreffende de Zetel van het Speciaal Tribunaal voor Libanon; New York, 21 december 2007 (Trb. 2007, 228) (griffienr. 140376);

een, van alsvoren, houdende bekendmaking van de op 10 oktober 2007 te Den Haag totstandgekomen

zetelovereenkomst voor de Benelux-Organisatie voor de Intellectuele Eigendom (merken en tekeningen of modellen) (Trb. 2007, 202) en de op 13 juni/19 september 2007 te Den Haag/Amsterdam

totstandgekomen notawisseling houdende een verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de African Management Services Company inzake de tewerkstelling van gezinsleden die deel uitmaken van het huishouden van de functionarissen van de African Management Services Company (Trb. 2007, 214) (griffienr. 140375);

een, van de minister van Justitie, inzake JBZ/toekomst van Eurojust (griffienr. 140159);

een, van alsvoren, ten geleide van de kabinetsreactie op het WODC-onderzoek Rechtsvorm en gebruik van LLP's en LLC's (griffienr. 140366);

een, van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, inzake Mededeling BZK ingevolge art. 42 Kaderwet zbo's (griffienr. 135487.03);

een, van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, inzake Mededeling van de minister van OCW ingevolge artikel 42 zbo's (griffienr. 140320.02);

een, van de minister van Defensie, ten geleide van het AIV-advies inhuur private militaire bedrijven (griffienr. 140389);

een, van de staatssecretaris van Economische Zaken, ten geleide van Agenda 2008 Consumentenautoriteit (griffiennr. 140365);

een, van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, inzake Mededeling ministerie van LNV ingevolge artikel 42 ZBO (griffiennr. 140320.01);

een, van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, inzake de bekrachtiging van het Maritiem Arbeidsverdrag 2006 (griffiennr. 140406);

een, van de minister voor Jeugd en Gezin, inzake mededeling van de minister voor Jeugd en Gezin ingevolge artikel 42 kaderwet zbo's (griffiennr. 140320.03).

De Voorzitter stelt voor, deze missives voor kennisgeving aan te nemen. De bijlagen zijn neergelegd op de afdeling inhoudelijke ondersteuning ter inzage voor de leden;

3. de volgende geschriften:

een, van H. Jonckheer te Curaçao, inzake vervolg Antillenregeling (griffiennrs. 140247.04 en 140247.05).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en de plv. leden van de vaste commissie voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken;

een, van N. Jadallah te Rotterdam, inzake voorkoming van verdere escalatie in Gaza (griffiennr. 140374).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en de plv. leden van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking;

een, van E. Geervliet te Amsterdam, inzake schoolboeken (griffiennr. 140364).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en de plv. leden van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschapsbeleid.

Deze geschriften worden voor kennisgeving aangenomen.